KINNITATUD
Kaitseväe juhataja 08.01.2020
käskkirjaga nr 4

KAITSEVÄE RIVIEESKIRI

Tallinn 2020

Kasutatud materjalid:
Ajutine jalawäe riwi-määrustik 1921
Jalaväe eeskiri. I osa. Jalaväe rivi 1933/1991
Kaitseväe rivimäärustik 1998
Kaitseväe rivimäärustiku projekt 2014

Koostaja: v-vbl Ander Asberg
Eksperdid: mjr Madis Morel, vbl Andres Lillemägi
Õiguseksperdid: kpt Karel Brandt, Mari Roots
Fotod: vbl Ardi Hallismaa
Skeemid: kol-ltn Marko Tomentšuk
Kaitseväe peastaabi üldosakond ja väljaõppeosakond 2020

Keeletoimetaja: Kristina Lepist
Küljendaja ja kujundaja: Roland Jaagomann
Kaitseväe Akadeemia 2020

Sisukord

1. ÜLDALUSED 5
1.1 Riviline tegevus ja väljaõpe 5
1.2 Rivi põhimõisted 6
1.3 Kaitseväelase kohused enne rivistumist ja rivis 8
1.3.1 Kaitseväelase üldised kohused rivis 8
1.3.2 Ülema kohused rivis 8
1.4 Rivikäsklus 9
1.4.1 Rivikäskluse ülesehitus ja täitmine 9
1.4.2 Rivikäskluse andmine 10
2. ÜKSIKSÕDUR RIVIS 11
2.1 Üksiksõdur rivis paigal 11
2.1.1 Üldalused 11
2.1.2 Seisangud 11
2.1.3 Pöörded paigal 13
2.2 Üksiksõdur rivis liikumisel 14
2.2.1 Liikumine käies 14
2.2.2 Liikumine joostes 17
2.2.3 Koha muutmine paigal 19
2.2.4 Liikumissuuna määramine ja muutmine 19
2.3 Üksiksõdur rivis relvaga 21
2.3.1 Seisangud ja liikumine relvaga 21
2.3.2 Relva rihma kohendamine ja relva maha asetamine 29
2.3.3 Relvavõtted 31
3. ALLÜKSUS RIVIS 37
3.1 Jao rivi 37
3.1.1 Jao koosseis ja rivistumine 37
3.1.2 Jao liikumine ja ümberrivistumine 41
3.1.3 Jao rivi sõidukitega 43
3.2 Rühma rivi 45
3.2.1 Rühma koosseis ja rivistumine 45
3.2.2 Rühma liikumine ja ümberrivistumine 49
3.2.3 Rühma rivi sõidukitega 51
3.3 Kompanii rivi 54
3.3.1 Kompanii koosseis ja rivistumine 54
3.3.2 Kompanii liikumine ja ümberrivistumine 58
3.3.3 Kompanii rivi sõidukitega 59
4. ÜKSUS RIVIS 63
4.1 Pataljoni rivi 63
4.2 Brigaadi rivi 64

5. TERVITAMINE JA PEA PALJASTAMINE 65
5.1 Tervitamine väljaspool rivi 65
5.2 Tervitamine rivis 67
5.3 Pea paljastamine 68
6. TÄIENDAVAD RIVILISED ÜLDTEGEVUSED 69
6.1 Riviülevaatus allüksuse koosseisus 69
6.2 Rivist välja tulek 69
6.3 Ettekandega esinemine 71
6.4 Liputoimkonna tegevus 72
6.4.1 Liputoimkond ja lipu asendid 72
6.4.2 Liputoimkonna tegevus ja lipuvõtted 75
6.5 Mõõga kandmine ja käsitsemine 78
6.5.1 Mõõga kandmine ja asendid 78
6.5.2 Mõõga käsitsemine 81
6.6 Pärja asetamine 83
6.7 Aupaukude laskmine käsitulirelvast 85
Lisa 1 Rivi tingmärgid 87
Lisa 2 Kaitseväe põhiliste rivikäskluste ingliskeelsed vasted 89

1. ÜLDALUSED

1.1 Riviline tegevus ja väljaõpe

1. Kaitseväe rivieeskirjaga (edaspidi rivieeskiri) sätestatakse kaitseväelaste tegevused koondrivis (edaspidi ka rivi). Tegevused välitingimustes rakendatavas nn lahkrivis (lahinguformatsioonis ehk lahingurivistuses) sätestatakse relvaliikide lahingutegevust käsitlevate eeskirjade ja muude asjakohaste juhendmaterjalidega.

2. Rivieeskiri on täitmiseks kõigile kaitseväelastele ja õppekogunemisel osalevatele reservväelastele.

3. **Rivi on kaitseväelise korra ja organiseerituse oluline alus**. Korralik riviline väljaõpe ja tegevus arendab ja demonstreerib kaitseväelase distsiplineeritust, pühendumust, püsivust, tähelepanuvõimet, reaktsiooni, täpsust, rühti ja kehalist koordinatsiooni. See on kaitseväelaste meeskonnatunnetuse ja ühtekuuluvuse arendamise esmaseid õpetusvahendeid ning kaitseväekommete korrektse omandamise ja täitmise lähtealus. Tulenevalt eeltoodust on riviline ettevalmistus iga kaitseväelase efektiivse baasväljaõppe lahutamatu ja ühtlasi üks esmane osa.

4. Rivi juhtimise oskus on iga ülema baasoskus ja oluline osa tema esmasest autoriteedist alluvate ees. Õigesti rivi juhtiv ja rivi ees korrektselt käituv ülem ergutab oma kaitseväelasliku eeskujuga ka alluvaid rivilisi tegevusi korrektselt täitma.

5. Riviõppe korraldamisel peab meeles pidama, et kaitseväelaste ja allüksuste riviliste tegevuste korrektsus ning järjepidevus saavutatakse mitte ainult vastavate tegevuste selgeks õppimisega, vaid õppimisega kaasas käiva praktilise harjutamise ehk drilli tulemusel.

6. Väeliigi- või relvaliigipõhised spetsiifilised rivilised lisategevused täpsustatakse vajaduse korral vastavate väeliikide või relvaliikide sise-eeskirjadega, lähtudes seejuures rivieeskirjast. Kaitseväe tseremooniate korraldamine sätestatakse eraldi eeskirjaga.

1.2 Rivi põhimõisted

7. **Rivi** on kaitseväelaste või Kaitseväe sõidukite korrapärane paigutus üheskoos tegutsemiseks. Kaitseväelaste rivi võib olla kas jalgsi, jalgsi koos sõidukitega või sõidukitel.

8. **Koondrivi** on rivi, kus kaitseväelased või sõidukid paiknevad määratud vahedega lähestikku koondununa (joonis 1–1).

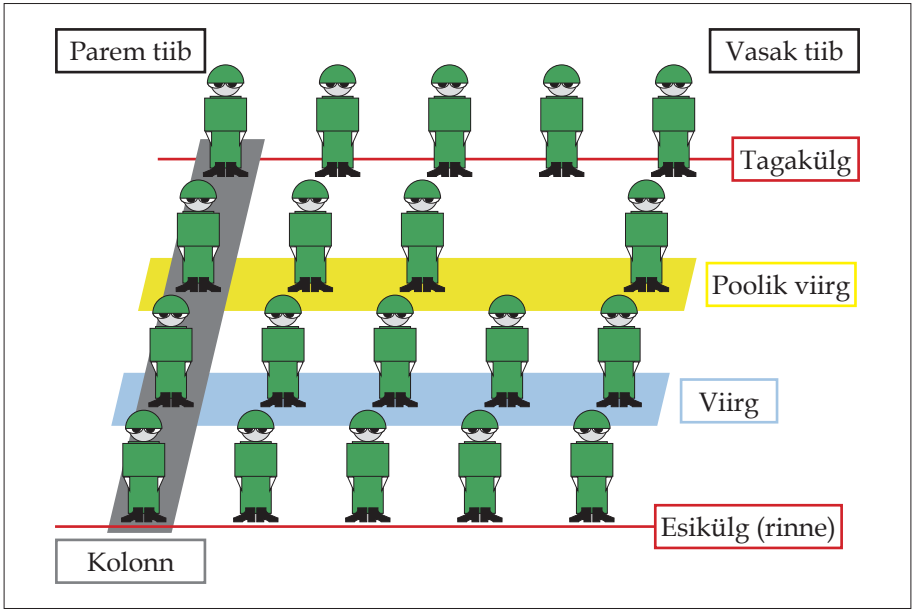

Joonis 1–1. Koondrivi põhimõisteid

9. **Viirg** on rivi, milles kaitseväelased paiknevad üksteise kõrval sirgjoonel.

10. **Joon** on ühest või mitmest viirust koosnev rivi. Joonel üksteise taga paiknevaid viirge nimetatakse järjekorras alates eesmisest esimeseks, teiseks, kolmandaks jne. Rivi pööramisel viirgude nimetused ei muutu. Vähem kui neli kaitseväelast rivistuvad joonel alati ühes viirus.

11. **Kolonn** on rivi, milles kaitseväelased paiknevad üksteise taga sirgjoonel. Kõrvuti paiknevate kolonnide puhul nimetatakse rivi kolonnide arvu järgi kolonniks ühekaupa, kahekaupa, kolmekaupa jne. Teedel ja tänavatel on lubatud liikuda kolonnis kuni **nelja**-kaupa.

12. **Esikülg** on rivi külg, mille poole on rivis olevad kaitseväelased näoga. Esikülg on ühtlasi rivi rinne.

13. **Tagakülg** on rivi külg, mille poole on rivis olevad kaitseväelased seljaga. Tagakülg on rivi esikülje ehk rinde vastaskülg.

14. Kolme- või enamaviirulise rivi tagaküljel paiknev viirg, mis on kolme või enama kaitseväelase laiune, peab olema rivi laiuselt **täisviirg**. Tagaküljel täisviiru moodustamiseks võib sellele eelnev viirg jääda rivis vajaduse korral tühja kohaga ehk **poolikuks viiruks**. Mitmeviirulise rivi pööramisel astuvad keskmistes viirgudes paiknevad kaitseväelased eespoolsesse poolikusse viirgu tühjale kohale, kui rivi juhtiv ülem ei ole käskinud teisiti.

15. **Tiib** on rivi parem- või vasakpoolne külg.

16. **Rivi laius** on kaugus rivi tiibade vahel rivi esikülge pidi.

17. **Rivi sügavus** on kaugus eesmisest viirust (kaitseväelasest) tagumise ehk viimase viiruni (kaitseväelaseni).

18. **Rivi algus** on joonel rivi tiib või kolonnis rivi esikülg, kus paikneb ülem. Joonele rivistutakse üldjuhul nii, et rivi algus jääks paremale tiivale.

19. **Vahe** on kaitseväelastele rivis määratud vahekaugus. Kõrvuti paiknevate kaitseväelaste vahet nimetatakse külgvaheks, üksteise taga paiknevate kaitseväelaste vahet pikivaheks (joonis 1–2). Kaitseväelaste vahe rivis on ligikaudu 1 m 10 cm, mõõtes jalakannast jalakannani külg- või pikisuunas. Kaitseväelaste lühendatud vahe rivis on ligikaudu 55 cm. Allüksused (üksused) rivistuvad rivieeskirjas määratud vahedega, kuid ruumipuudusel võib vahesid lühendada. Liikumise alustamisel võetakse lühendatud vahedelt tavapärased vahed.

20. Eeskirjas kirjeldatud põhilised kaitseväelaste rivistusmeetodid ja põhimõisted kehtivad tehnilise teostatavuse korral ka rivis sõidukitele.

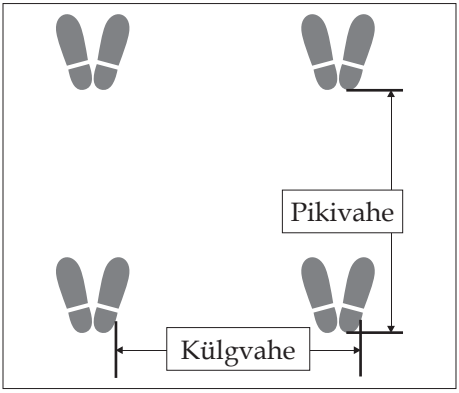

Joonis 1–2. Vahed rivis

1.3 Kaitseväelase kohused enne rivistumist ja rivis

1.3.1 Kaitseväelase üldised kohused rivis

21. Enne rivistumist on iga kaitseväelane kohustatud:
    1) teadma talle edastatud rivistumise aega, kohta, riietust, varustust ja relvastust;
    2) korrastama enne rivvi asumist oma välimuse, riietuse, jalanõud, varustuse ja relvastuse (sõidukijuht vajaduse korral ka sõiduki);
    3) vajaduse korral juhtima rivisse asuva teise kaitseväelase, eriti oma lähima rivinaabri tähelepanu nähtavatele puudustele tema riietuses, varustuses või relvastuses ning aitama teda vajaduse ja võimaluse korral puuduste kõrvaldamisel;
    4) relvadega rivistumisel kontrollima, et tema relv on ohutu ja kaitseriivistatud.

22. Rivis on iga kaitseväelane kohustatud:
    1) saabuma rivvi õigeks ajaks, õiges riietuses, varustuses ja relvastuses;
    2) teadma oma täpset asukohta;
    3) olema tähelepanelik ja distsiplineeritud;
    4) täitma viivitamatult ja õigesti kõik ülema antud käsklused;
    5) hoidma õiget asukohta ja vahet, liikuma joondunult ning seisma liikumatuna;
    6) mitte rääkima või muul viisil oma häält kasutama selleks antud loa või käskluseta;
    7) mitte tegelema kõrvaliste tegevustega, sealhulgas mitte sööma, kasutama elektroonikaseadmeid, närima närimiskummi, tarvitama tubakatooteid ega kandma päikeseprille ülema loata;
    8) mitte segama teisi rivis olijaid;
    9) määratud ajast hiljem rivvi saabudes küsima ülemalt luba oma kohale asumiseks;
    10) mitte lahkuma oma kohalt ülema loata.

1.3.2 Ülema kohused rivis

23. Enne rivistumist ja rivistumise käigus on ülem kohustatud:
    1) edastama alluvatele õigeaegselt rivistuse aja, koha, rivistusmeetodi, riietuse, varustuse ja relvastuse;
    2) teadma oma allüksuse (üksuse) rivistamise täpset asukohta (ka kõrgema üksuse rivi osana) ja tagama alluvate ning vajaduse korral sõidukite rivistumise õigele kohale;

3) teadma ja kontrollima alluvate kohalolekut, välimust, riietust, varustust ja relvastust ning vajaduse korral sõidukeid;
4) tagama allüksuse (üksuse) rivikorra ja õigeaegse ning õige valmisoleku.

24. Rivis on ülem kohustatud:
1) hoidma oma asukohta;
2) andma või vahendama rivikäsklusi õigesti, korrektselt ja piisavalt valjult;
3) tagama liikumisel oma allüksust (üksust) juhtides õige sammu, kiiruse ja vahe teiste allüksustega (üksustega);
4) jälgima ja nõudma alluvatelt rivikorra, rivikäskluste ja muude korralduste täpset täitmist ning joondumist ja vahede hoidmist;
5) andma alluvatele võimalusel alati eeskuju rivikorra täpsel täitmisel.

25. Allüksuse (üksuse) rivistamine võib toimuda rivistaja abil. Rivistajaks on üldjuhul rivistatava allüksuse (üksuse) veebel või ülema asetäitja. Lisaks punktis 23 toodule peab rivistaja kontrollima rivistuvate allüksuste ühtset (või kästud) välimust ja allüksuste (üksuste) õiget paiknemist ning joondumist rivistumiskohal. Vajaduse korral annab ta alluvatele korraldused ja käsklused paranduste tegemiseks.

1.4 Rivikäsklus

1.4.1 Rivikäskluse ülesehitus ja täitmine

26. **Käsklus** on võimalikult konkreetselt sõnastatud ja välja öeldud ning kindlal viisil kohe täitmisele kuuluv lühike korraldus. Käsklused täidetakse täpselt, erksalt ja mõõdetud liigutustega.

27. Käskluste abil juhtimist kasutatakse Kaitseväes olenevalt olukorrast alati, kui see on võimalik ja kui käskluse saanud peavad tegutsema otsekohe. Rivieeskirjas sisalduvad rivikäsklused (edaspidi ka käsklus) on mõeldud koondrivi juhtimiseks.

28. Käskluse andja tegutseb käsklust andes ise alati rivikorra nõuete kohaselt, olles käskluse täitmisel igal võimalusel täpseks eeskujuks ja võttes ühtlasi enne käskluse andmist paigal valvelseisangu.

29. Rivikäsklus jaguneb eelkäskluseks ja täitekäskluseks.

30. **Eelkäsklusega** määratakse toiming, mida on vaja täita. Vajaduse korral sisaldab eelkäsklus üksuse nimetust või kaitseväelase nime, kellelt nõutakse toimingu täitmist. Rivieeskirjas on eelkäsklused trükitud „SUURTÄHTEDEGA“.

31. **Täitekäsklusega** määratakse käskluse täitmise algushetk. Rivieeskirjas on täitekäsklused trükitud paksus kirjas „**SUURTÄHTEDEGA**“ ja eraldatud eelkäsklusest mõttekriipsuga.

32. Sõnad, mida võib käsklustes asendada teiste samalaadsetega, on rivieeskirjas trükitud kaldkirjas „*SUURTÄHTEDEGA*“.

33. Ekslikult antud või valesti täidetud käskluse võib muuta käsklusega „**JÄTTA**!“. Käsklusega taastatakse kiirelt valesti antud või valesti täidetud käskluse eelne olukord.

34. Kui ekslikult antud käsklust pole võimalik korrektselt täita (näiteks enne vahepealseid teisi rivikäsklusi), siis vastavat ekslikku käsklust üldjuhul ei täideta. Ülem peab hoiduma ekslike või täitmatute käskluste andmisest.

1.4.2 Rivikäskluse andmine

35. Rivikäskluse täpse ja õige täitmise eeldus on korrektne ja õige välja ütlemine ehk käskluse andmine. Ülem peab kasutama käskluse andmisel õiget sõnastust, selget kõnet, sobivat hääletooni ja -tugevust. Seda tuleb õpetada ja harjutada rivi juhtimise väljaõppe osana.

36. Rivikäskluse andmise üldine hääletugevus valitakse vastavalt käsklust täitvate kaitseväelaste arvule ja kaugusele käskluse andjast. Mida suurem või laiemalt rivistunud on allüksus (üksus), seda tugevamat häält ja vajaduse korral ka pikemaid pause tuleb käskluse andmisel kasutada.

37. Eelkäsklus hääldatakse selgelt, valjult ja pisut venitades, võimaldades edasiseks käskluse täitmiseks piisava tähelepanu või eelhoiatuse.

38. Täitekäsklus hääldatakse pärast lühikest, kuid hästi märgatavat pausi võimalikult kõlavalt, järsult ja energiliselt ning pisut kõrgendatud hääletoonil, võimaldades käskluse täpse üheaegse täitmise alustamise.

2. ÜKSIKSÕDUR RIVIS

2.1 Üksiksõdur rivis paigal

2.1.1 Üldalused

39. Üksiksõduri korralik riviline ettevalmistus on distsipliini, kaitseväekommete täitmise ja allüksuse ühtekuuluvuse arendamise esmane eeldus. Sellest tulenevalt peavad kõik teenistust alustavad kaitseväelased läbima esimesel võimalusel üksiksõduri rivilise väljaõppe. Üksiksõduri rivilise väljaõppe puuduste tagajärgi on hiljem allüksuse väljaõppe või teenistuse käigus juba raskem kõrvaldada.

40. Üksiksõduri rivilist väljaõpet alustatakse tegevustest paigal. Seejärel õpetatakse selgeks tegevused liikumisel ja viimasena pöörded liikumisel ning valvelsamm. Seisangud ja võtted relvaga õpetatakse vastavalt vajadusele.

2.1.2 Seisangud

41. Hea rühiga seisang on kaitseväelase väärika esinemise ja sõjameheliku välimuse peamisi tunnuseid. Seepärast tuleb rivis alati hoida, kontrollida ja nõuda eeskirjapärast seisangut ja head rühti. Olemaks alluvatele ja noorematele eeskujuks, peavad oma rühti ja seisangut eriti hoolikalt kontrollima ülemad.

42. **Valvelseisang** (joonis 2–1) on kaitseväelase põhiseisang. Valvelseisang võetakse käskluse „**VALVEL!**“ järel. Eelkäsklusena tuleb vajaduse korral kasutada kaitseväelase või üksuse nimetust. Eelkäskluse peale valvelseisangut ei võeta. Valvelseisangus seistakse:
    1) kogu keha liikumatult;
    2) pea otse ja püsti, lõug kergelt üles tõstetud, suu kinni, pilk suunatud ette;
    3) keha sirgelt, õlad loomulikus asendis ja veidi tahapoole tõmmatud, rind ees, kõht ette lükkamata;
    4) käed loomulikus asendis sirgelt all kõrval, käelaba puudutab reit, sõrmed koos ja kergelt nukkidest kõverdatud, keskmine sõrm puudutab reiel pükste külje keskkohta;
    5) jalad põlvist sirged ja pingeta, pahkluudest painutamata;
    6) kannad koos, keharaskus ühtlaselt kandadel, põiad ühel joonel ja sümmeetriliselt väljapoole pööratud, moodustades umbes 40° nurga.

Joonis 2–1. Valvelseisang

Joonis 2–2. Vabaltseisang

43. **Vabaltseisang** (joonis 2–2) on kaitseväelase ooteseisang. Vabaltseisang võetakse valvelseisangust käskluse „**VABALT!**“ järel. Käskluse järel:
    1) astuda vasaku jalaga vasakule nii, et jalad jäävad õlgade laiuselt ühele joonele;
    2) käed viia selja taha keskele kokku umbes püksivöö kõrgusele;
    3) parema käega võtta vasaku käe randmest ja hoida nii, et käeselg on vastu selga;
    4) vasak käsi on kergelt rusikas, käeseljaga selja poole;
    5) seista liikumatult sarnaselt valvelseisanguga, pilk võib liikuda.

44. Vabaltseisangust valvelseisangu võtmiseks tuua vasak jalg kiire energilise liigutusega parema juurde, viies samal ajal käed kõrvale.

45. Kaitseväelase riietuse, varustuse ja relvastuse korrastamiseks ehk kohendumiseks rivis antakse käsklus „**KOHENDU!**“. Käsklus antakse vabaltseisangust. Käskluse järel kontrollida ja vajadusel kohendada riietust, varustust ja relvastust alustades altpoolt, jäädes oma kohale. Lubatud on pöörduda rivist ülema poole. Kohendumise lõpetamiseks antakse käsklus „KOHENDUMINE **LÕPETADA!**“, mille järel jääda vabaltseisangusse.

46. Käskluse „**RIVITULT!**“ järel lahkuda kiirelt oma kohalt rivis. Seejärel on lubatud kohendada riietust, rakmeid ja relvastust, rääkida ja istuda või jätkata varem kästud tegevusega. Vajaduse korral võib ülem eemaldumist piirata, et käskluse või signaali peale oleks võimalik kiirelt koguneda või rivistuda. Käsklus antakse vabaltseisangust.

47. Käskluse „**PAIGALE!**“ järel asuda või rivistuda kiirelt endisele või varem kästud kohale, joonduda iseseisvalt ja jääda vabaltseisangusse.

2.1.3 Pöörded paigal

48. Pöörded paigal sooritatakse valvelseisangust kiirete energiliste liigutustega ja keha valitsedes.

49. Pööramiseks 90° paremale või vasakule antakse käsklus „PAREM (VASAK) — **POOL!**“. Pärast täitekäsklust (sulgudes täpsustus pööramisel vasakule):
    1) jätta keharaskus parema (vasaku) jala kannale;
    2) pöörata keha parema (vasaku) jala kannal ja vasaku (parema) jala päkal 90° paremale (vasakule), samal ajal käsi liikumatuna kõrval hoides;
    3) pärast pööret tuua taga olev jalg lühimat teed kiirelt eespoolse kõrvale;
    4) jääda valvelseisangusse.

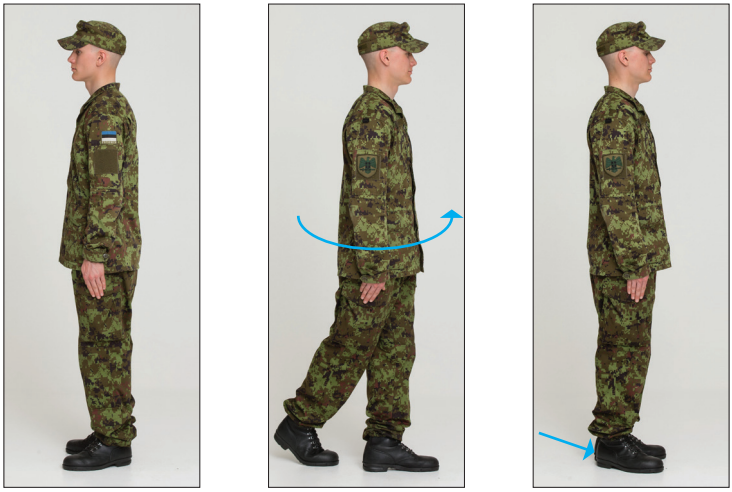

Algseisang *1. takt* *2. takt*

Joonis 2–3. Pööre paigal

50. Pööramine 180° ehk vastassuunda toimub üle vasaku õla. Selleks antakse käsklus „ÜMBER — **PÖÖR!**“. Pärast täitekäsklust:
    1) jätta keharaskus vasaku jala kannale;
    2) pöörata vasaku jala kannal ja parema jala päkal 180° vasakule, samal ajal käsi liikumatuna kõrval hoides;
    3) pärast pööret tuua taga olev jalg lühimat teed kiirelt eespoolse kõrvale;
    4) jääda valvelseisangusse.

51. Pöördeid paigal on otstarbekas õpetada kahe taktina (joonis 2–3):
    1) kehaga pöörde sooritamine;
    2) taga oleva jala eespoolse kõrvale toomine.

2.2 Üksiksõdur rivis liikumisel

2.2.1 Liikumine käies

52. Kaitseväelase riviline liikumine käies toimub:
    1) vabasammul;
    2) taktsammul;
    3) valvelsammul;

53. Rivilisi liikumisi alustakse vasaku jalaga. Samuti antakse rivilisel liikumisel täitekäsklused üldjuhul vasaku jala mahapanekul.

54. **Vabasammu** kasutatakse üldjuhul:
    1) väljaspool teid või halbade teeolude puhul;
    2) raskema varustuse kandmisel;
    3) rännakutel või muudel pikematel jalgsi liikumistel;
    4) liikumise käigus kohendumise võimaldamiseks;
    5) jalakäigu- või muude kergemate sildade ületamisel (sammurütmist tekkiva resonantsi vältimiseks).

55. Liikumise alustamiseks vabasammul antakse käsklus „VABASAMMU — **MARSS!**“. Vabasammu liikumisel:
    1) liikuda nii nagu mugavam;
    2) sammu pikkus ega sagedus pole täpselt määratud, taktipidamine pole nõutav, kuid normaalne liikumiskiirus teedel peab olema mitte alla 4 km/h;
    3) vajaduse korral võib kohendada riietust, varustust ja relvastust;
    4) ei või lahkuda oma kohalt rivis;
    5) ülema loal võib vajaduse korral rääkida omavahel või ülemaga.

56. **Taktsammu** kasutatakse liikumisel alati kui võimalik. Taktsamm on kaitseväelase põhiline rivisamm. See võimaldab kaitseväelase ja üksuse sujuvat, kiiret ja korrektset liikumist käies.

57. Liikumise alustamiseks taktsammul (joonis 2–4) antakse käsklus „TAKTSAMMU — **MARSS!**“. Täitekäskluse järel ja taktsammul liikumisel:
    1) alustada liikumist vasaku jalaga, rõhutades esimest sammu;
    2) jalad liiguvad taktis pingeta, põlvest tõstmata või trampimata;
    3) käed liiguvad sammu taktis (jalgadega vastastaktis) pingeta vöökoha kõrguseni ette ja väljasirutatult taha;

4) sõrmed on koos ja nukkidest kergelt kõverdatud;
5) keha hoida sirgelt, pea püsti ja otse, suu kinni, pilk suunatud ette;
6) sammu pikkus on ligikaudu 80 cm ja sagedus ligikaudu 120 sammu minutis.

Joonis 2–4. Taktsamm

58. Sujuvaks või ajutiseks liikumise peatamiseks taktsammult või enne taktsammul liikumise alustamist kasutatakse vajadusel **paigalsammu**. Paigalsammuks antakse käsklus „PAIGAL — **MARSS!**“. Täitekäsklus antakse vasaku jala mahapanekul. Täitekäskluse järel ja paigalsammul:
    1) teha parema jalaga veel üks samm edasi;
    2) alustada vasaku jalaga paigalsammu märkimist parema jala kõrval;
    3) jalad ja käed liiguvad taktis;
    4) tõstetava jala kand tõsta maas oleva jala kõrval poole sääre kõrguseni;
    5) saapanina kallutada jala tõstmisel veidi allapoole.

59. Liikumise jätkamiseks paigalsammult antakse käsklus „OTSE — **MARSS!**“. Täitekäsklus antakse vasaku jala mahapanekul. Täitekäskluse järel:
    1) teha parema jalaga veel üks samm paigal;
    2) jätkata liikumist vasaku jalaga taktsammul, rõhutades kergelt esimest sammu.

60. Liikumise kohe peatamiseks ja paigal seisma jäämiseks, samuti üldjuhul vabasammult taktsammule üleminekuks, antakse (koos eelkäsklusega) käsklus „*REAMEES KUUSK* — **SEIS!**“. Täitekäsklus antakse üldjuhul

(välja arvatud vabasammul) vasaku jala mahapanekul. Täitekäskluse järel:
1) teha parema jalaga veel üks samm, pidurdades samas edasi liikumisel hoogu;
2) asetada vasak jalg parema kõrvale;
3) jääda valvelseisangusse.

61. **Valvelsammu** kasutatakse tseremooniatel tervitamisel lühikestel vahemaadel otse liikumisel. Valvelsamm nõuab kaitseväelaselt pingutust, arendades ja demonstreerides samas ühtekuuluvust ja distsipliini. Kaitseväelasele alustatakse valvelsammu õpetamist pärast taktsammu selgeks saamist.

Joonis 2–5. Valvelsamm

62. Valvelsammule minnakse üle taktsammult. Liikumise alustamiseks valvelsammul antakse käsklus „VALVELSAMMU — **MARSS!**“. Täitekäskluse järel ja valvelsammul liikumisel:
1) alustada valvelsammul liikumist vasaku jalaga, rõhutades esimest sammu;
2) jalad liiguvad taktis, jalalaba asetatakse maha võimalikult täistallaga, jalga hooga vastu maad trampimata (joonis 2–5);
3) jalga tõstetakse, põlve surutakse sirgemaks ja saapanina suunatakse niipalju ette-allapoole, kui on vaja õige sammupikkuse saavutamiseks;
4) käed liiguvad sammu taktis (jalgadega vastastaktis) pingeta vöökoha kõrguseni ette ja väljasirutatult taha;
5) sõrmed on koos ja nukkidest kergelt kõverdatud;

6) keha hoida sirgelt, pea püsti ja otse, lõug kergelt tõstetud, suu kinni, pilk suunatud ette;
7) sammu pikkus on ligikaudu 80 cm ja sagedus ligikaudu 120 sammu minutis.

63. Valvelsammul liikumine lõpetatakse käsklusega „TAKTSAMMU — **MARSS!**“, mille järel minnakse üle taktsammule.

64. Matustel või mälestustseremooniatel võidakse vajaduse korral liikuda leinamarsi taktis aeglasel valvelsammul sagedusega umbes 60 sammu minutis. Tseremoonial osalevatele kaitseväelastele antakse vajaduse korral täpsemad juhised ja väljaõpe.

2.2.2 Liikumine joostes

65. Kaitseväelase riviline liikumine joostes toimub:
1) vabajooksul;
2) taktjooksul;
3) kiirjooksul.

Joonis 2–6.
Jooksu eelkäsklusejärgne asend

66. **Vabajooksul** liigutakse üldjuhul samades tingimustes kui vabasammul, aga samuti sporditegevustel. Vabajooksuks antakse käsklus „VABA-JOOKSU — **MARSS!**“ või „JOOSTES — **MARSS!**“.
1) Eelkäskluse järel (joonis 2–6):
(1) kõverdada käed küünarliigesest ja tõsta paralleelselt maapinnaga suunaga ette;

(2) käelabad hoida kergelt rusikas;
(3) küünarnukid hoida keha lähedal;
(4) kallutada keha kergelt ettepoole, viies osa keharaskusest päkkadele.

2) Täitekäskluse järel ja vabajooksu ajal:
(1) alustada liikumist joostes rahulikus tempos ja joosta, kuidas kellelgi mugavam;
(2) sammu pikkus ega sagedus pole täpselt määratud, taktipidamine pole nõutav;
(3) vajaduse korral võib kohendada riietust, varustust ja relvastust;
(4) ei või lahkuda oma kohalt rivis;
(5) ülema loal võib vajaduse korral rääkida omavahel või ülemaga.

67. **Taktjooksul** liigutakse üldjuhul samades tingimustes kui taktsammul, aga samuti sporditegevustel. Taktjooks süvendab ja näitab ühtlasi kaitseväelaste ühtekuuluvust. Taktjooksuks antakse käsklus „TAKTJOOKSU — **MARSS!**“. Eelkäskluse järel toimida sarnaselt vabajooksu eelkäsklusele. Täitekäskluse järel ja vabajooksu ajal:
1) alustada liikumist vasaku jalaga;
2) jalad ja käed liiguvad taktis pingeta ja loomulikult;
3) käed õõtsuvad õlgadest, küünarliigesest loomulikus asendis kõverdatuna rinna ette ja vabalt taha;
4) keha on pisut ette kallutatud, pea püsti ja otse, pilk suunatud peamiselt ette;
5) sammu pikkus on tavaliselt ligikaudu 80–90 cm ja sagedus ligikaudu 170–180 sammu minutis olenevalt riietuse, varustuse ja relvastuse raskusest.

68. **Kiirjooksul** liigutakse vaid lühemaid vahemaid ja kui sihtpunkti on vaja jõuda võimalikult kiirelt. Kiirjooksuks antakse käsklus „KIIRJOOKSU — **MARSS-MARSS!**“. Eelkäskluse järel toimida sarnaselt vabajooksu eelkäsklusele. Täitekäskluse järel joosta võimalikult kiiresti, valides ise sammu pikkuse ja sageduse, kuid hoides oma kohta rivis.

69. Üldiselt tähendab täitekäsklus „**MARSS-MARSS!**“ ülema käskluse või muu korralduse osana, et käsklus või korraldus tuleb täita kiirjooksul.

70. Jooksmise ajal võib vastava käskluse peale sujuvalt üle minna ühelt jooksuviisilt teisele või vabasammule.

71. Jooksult peatumine toimub käskluste peale kas:
    1) „PAIGAL — **MARSS!**“, mille järel hakatakse sujuvalt, kuid viivitamata märkima vastavalt eelnenud jooksusammu tüübile jooksusammu paigal ja seejärel „SEIS!“ või
    2) „VABASAMMU — **MARSS!**“ ja „**SEIS!**“.

72. Kui vahed rivis on jooksmisel veninud ja soovitakse rivi enne seisma jäämist või enne uuesti liikumise jätkamist koondada, võib anda käskluse „ESIMESED PAIGAL — **MARSS!**“. Täitekäskluse järel hakkavad rivis esiküljel liikujad märkima jooksusammu paigal, kuna järgmised alustavad paigal jooksusammuga pärast õige pikivahe saavutamist.

2.2.3 Koha muutmine paigal

73. Paigal asudes antakse väiksemaks koha muutmiseks sammude kaupa käsklus „*KOLM* SAMMU EDASI (PAREMALE, VASAKULE, TAGASI) — **MARSS!**“. Koha muutmine toimub valvelseisangust. Edasi või tagasi liigutakse vastav arv samme taktsammul. Paremale (vasakule) astuda samm parema (vasaku) jalaga, tuua vasak (parem) jalg kiiresti parema (vasaku) juurde ja jätkata nii liikumist, kuni on tehtud määratud arv samme. Peatuda ilma käskluseta ja jääda valvelseisangusse.

74. Koha muutmiseks paigal sammude kaupa kasutatakse tavaliselt korraga kuni kümmet sammu. Pikemaks ümberpaigutuseks sooritatakse vajalikud pöörded, liigutakse taktsammul või vabasammul ja peatutakse tavapärases korras.

2.2.4 Liikumissuuna määramine ja muutmine

75. Liikumissuund määratakse või muudetakse olenevalt vajadusest:
    1) objekti või sihtpunkti suunas;
    2) paremale, vasakule või tagasi suunamiseks;
    3) kaarkäiguga;
    4) liikumisel paremale, vasakule või ümber pöörates;
    5) piki määratud joont;
    6) näidatud suunas;
    7) ülema järel.

76. Liikumissuund võidakse määrata kas koos liikumise alustamisega (välja arvatud pööretel käigult) või muuta liikumise ajal. Kui liikumissuund määratakse koos liikumise alustamisega, peab täitekäsklusele „**MARSS!**“ eelnema sammu tüüp.

77. Objekti suunas määratakse liikumissuund käsklusega „SUUND *VALGE MAJA* — **MARSS!**“ ja sihtpunkti suunas käsklusega „SUUND *SÖÖKLA ETTE* — **MARSS!**“. Täitekäskluse järel alustada liikumist määratud suunas.

78. Endisest liikumissuunast 90° võrra paremale või vasakule suunamiseks antakse käsklus „SUUND PAREMALE (VASAKULE) — **MARSS!**“. Täitekäskluse järel alustada kohe sujuvat pööramist kästud suunas ja uue suuna saavutamisel jätkata otse liikumist. Endisest liikumissuunast vastassuunda ehk tagasi suunamiseks antakse käsklus „SUUND PAREMALT (VASAKULT) TAGASI — **MARSS!**“ Täitekäskluse järel alustada kohe sujuvat tagasipööret kästud poolelt ja vastupidise liikumissuuna saavutamisel jätkata otse liikumist.

79. Kaarkäiguga liikumist kasutatakse aeglase sujuva pöörde saavutamiseks või uue liikumissuuna täpseks määramiseks liikumise pealt. Kaarkäigu alustamiseks antakse käsklus „KAARES PAREMALE (VASAKULE) — **MARSS!**“. Täitekäskluse järel alustada sujuvalt liikumist lauge kaarega paremale (vasakule). Kui kaarliikumisega on jõutud soovitud suunani, antakse käsklus „OTSE — **MARSS!**“, mille järel jätkata otse liikumist.

80. **Pöördeid liikumisel** kasutatakse peamiselt tseremooniatel ja rivilisel väljaõppel. Käigult pööramine arendab ja näitab kaitseväelase tähelepanu- ja reaktsioonivõimet. Käigult pöördeid tehakse vaid taktsammul liikumiselt. Kaitseväelasele alustatakse käigult pöörete õpetamist pärast paigal pööramise ja taktsammu selgeks saamist.

81. Pööramiseks liikumisel 90° paremale (vasakule) antakse liikumisel käsklus „PAREM (VASAK) — **POOL!**“. Täitekäsklus antakse selle jala mahapanekul, kuhupoole pööre tehakse. Täitekäskluse järel:
    1) astuda vasaku (parema) jalaga samm edasi;
    2) pöörata vasaku (parema) jala päkal kiirelt 90° paremale (vasakule), sirutades pööramisega samaaegselt välja parema (vasaku) jala sammuks uues suunas;
    3) pöörde tegemisel jätkub käte liikumine tavapäraselt, jalad põlvist ei nõtku;
    4) jätkata liikumist uues suunas.

82. Pööramiseks liikumisel 180° antakse käsklus „ÜMBER — **PÖÖR!**“. Täitekäsklus antakse parema jala mahapanekul. Täitekäskluse järel:
    1) astuda vasaku jalaga samm edasi;
    2) asetada parem jalg poole sammu kaugusele vasaku jala ette maha;
    3) pöörata kiirelt mõlema jala päkkadel 180° vasakule, viies keharaskuse paremale jalale;
    4) pöörde tegemise ajal on käed kõrval;
    5) teha vasaku jalaga pisut rõhutatud samm uues suunas ja jätkata liikumist.

83. Piki joont määratakse liikumissuund käsklusega „SUUND *MÖÖDA TEED* — **MARSS!**“. Täitekäskluse järel alustada liikumist piki või mööda määratud joont.

84. Näidatud suunas määratakse liikumissuund käsklusega „SUUND SINNA — **MARSS!**“, näidates ehk osutades käskluse andmisel käega vastavas suunas. Täitekäskluse järel alustada liikumist näidatud suunas.

85. Ülema järel liikumise alustamiseks peab ülem paiknema selliselt, et talle oleks võimalik järgneda. Selleks antakse käsklus „SUUND MINU JÄREL — MARSS!“. Täitekäskluse järel alustada liikumist ülema järel.

2.3 Üksiksõdur rivis relvaga

2.3.1 Seisangud ja liikumine relvaga

86. Eeskirjas käsitletakse vaid relva hoidmist koondrivilistel tegevustel. Relva hoidmine ja käsitsemine välitegevustel (välitingimustes) määratakse eraldi eeskirjade ning juhistega.

87. Koondrivis peab relv olema ohutu või tühjaks laetud ning kaitseriivistatud. Väljaspool siseruume kantakse (salvest söödetavat) relva rivis üldjuhul koos kinnitatud salvega. Vajaduse korral, eriti pärast laskemoona või lahingumoona kasutamist, peab ülem kontrollima relvade ohutust.

88. Automaadi (üldjuhul ka püstolkuulipilduja ja täpsuspüssi) rivilised hoidmisasendid on:
    1) käel;
    2) rihmal;
    3) seljal;
    4) rinnal;
    5) kaelas;
    6) tervitusasend;
    7) liinuriasend.

89. Kuulipilduja rivilised hoidmisasendid on:
    1) käel;
    2) rihmal;
    3) seljal;
    4) rinnal;
    5) õlal;
    6) jalal.

90. Granaadiheitja rivilised hoidmisasendid on:
    1) rihmal;
    2) seljal;
    3) jalal.

91. Karabiini (ka vintpüssi) rivilised hoidmisasendid on:
    1) jalal;
    2) õlal;
    3) rihmal;
    4) tervitusasend;
    5) liinuriasend.

92. Relva hoides seistakse, pööratakse ja liigutakse kõigil eeskirjas kirjeldatud viisidel, välja arvatud kuulipildujaga jalalasendi puhul. Vabaltseisangus jääb relvast (relva rihmast) mitte hoidev käsi liikumatult kõrvale sarnaselt valvelasendile. Liikumisel liigub relvast mitte hoidev (vaba) käsi kaasa tavapärasel moel.

93. Tseremooniaks rivistumisel peab ülem muuhulgas kontrollima, et alluvate relvad oleksid õiges, ühtlases ja kindlas asendis, käskides vajaduse korral puudused kõrvaldada.

94. **Relv käel** (joonis 2–7) asendit kasutatakse peamiselt rivistumisel või liikumisel siseruumides, rivistumisel enne või pärast relvade ohutuskontrolli ja rivistumisel relva algasendina. Salve võib vajaduse korral kinnitada või eraldada ülema käskluse peale. Käelasendis:
    1) relv on paremas käes suudmega otse üles, vajadusel kergelt ettepoole või küljele kallutatuna;
    2) parem käsi hoiab relva püstolkäepidemest või kabaeendist, sõrmed on väljaspool päästikukaitset;
    3) relva ülemine osa toetub paremale käele selliselt, et suudme ette ei jääks kehaosi.

Joonis 2–7. Relv käel

Joonis 2–8. Relv rihmal

95. **Relv rihmal** (joonis 2–8) asendit kasutatakse rivistustel. Relva kokkupandav kaba on avatud, tugijalad on kokku pandud. Rihmalasendis:
    1) relv on riputatud rihmaga paremale õlale püstloodis, suue ülespoole;
    2) parem käsi hoiab rihma vöökoha kõrguselt, sõrmed on ümber rihma eest rusikasse surutud, põial hoiab rihma tagant;
    3) parema käe küünarvars on kõverdatud umbes täisnurga all ja surub vastu relva või paremale pööratud salve.

96. **Relv seljal** (joonis 2–9) asendit kasutatakse rivis peamiselt pikematel liikumistel või rivistustel. Relva kokkupandav kaba on avatud, tugijalad on kokku pandud (granaadiheitja tugijalg võimaluse korral eraldatud). Granaadiheitjat kantakse üldjuhul seljal (joonis 2–10), kui rivis kantakse samal ajal automaate rinnalasendis. Seljalasendis:
    1) relv on riputatud rihmaga risti seljale alt paremalt suudmega vasakule üles, rihm jookseb risti üle rinna;
    2) käed on külgedel;
    3) granaadiheitja kandja hoiab lisaks parema käega kas granaadiheitja rihmast pükste vöökoha kõrguselt või granaadiheitja toru alumisest servast, kui rivis kantakse samal ajal automaate rinnal- või kaelasasendis.

Joonis 2–9. Relv seljal

Joonis 2–10. Granaadiheitja seljal

97. **Relv rinnal** (joonis 2–11) asendit kasutatakse pidulikel rivistustel. Relva kokkupandav kaba on avatud, tugijalad on kokku pandud. Rinnalasendis:
   1) relv on riputatud rihmaga risti rinnale alt paremalt suudmega vasakule üles, rihm jookseb risti üle selja;
   2) parem käsi hoiab relva kabast, sõrmed on ümber kabaeendi, pöial hoiab seestpoolt.

Joonis 2–11. Relv rinnal

98. **Relv kaelas** (joonis 2–12) asendit kasutatakse peamiselt rivistustel välitegevuse ajal. Kaelasasendis:
   1) relv on riputatud rihmaga keha ette umbes vöökoha kõrgusele, suue kergelt allapoole suunatuna või horisontaalselt, rihm jookseb ümber kaela või risti üle selja;
   2) parem käsi hoiab püstolkäepidemest;
   3) vasak käsi hoiab laesäärest või rauakattest altpoolt.

Joonis 2–12. Relv kaelas

Joonis 2–13. Kuulipilduja õlal

99. **Kuulipilduja õlal** (joonis 2–13) asendit kasutatakse rivistusel või tseremoonial, samuti liikumisel välitingimustes. Õlalasendis:
   1) kuulipilduja on asetatud horisontaalselt toetama keskkohaga paremale õlale, suue suunatud tahapoole;
   2) kuulipilduja jalad on tseremoonial koos, välitegevusel üldjuhul avatud;
   3) parem käsi hoiab püstolkäepidemest, küünarnukk allapoole.

100. **Kuulipilduja jalal** asendit kasutatakse peamiselt rivistusel välitingimustes või tseremooniaks valmistudes. Asendis pöördeid ega liikumisi ei tehta. Jalalasendis:
   1) kuulipilduja on vertikaalselt, toetatud kabaga maapinnale saapanina juurde, püstolkäepide väljapoole, rauasuue ülespoole ja kergelt ettepoole kallutatud;
   2) parem käsi hoiab ümber vintraua või rauaümbrise;
   3) kuulipilduja jalad on tseremoonial koos, välitegevusel üldjuhul avatud;
   4) kaba maapinnale (eriti kõvakattega pinnale) asetamisel peab jälgima, et kaba ei kahjustata — vajaduse korral toetada kaba maapinna asemel parema jala saapa ninale.

101. **Relva tervitusasendit** (joonis 2–14) kasutab mitte-tseremoniaalüksusest välja pandud auvahtkond tseremoonial oluliste isikute tervitamisel. Tervitusasendis (automaadiga):
   1) relva hoitakse keha keskjoone ees kehast umbes paari sentimeetri kaugusel püstloodis, salv suunatud vasakule, eesmine sihik (olenevalt relva pikkusest või ehitusest) lõua või silmade kõrgusel;
   2) vasak käsi hoiab küünarnukist kõverdatuna ja paralleelselt maapinnaga laesäärest, pöial seestpoolt;
   3) parem käsi hoiab kabaeendist, pöial hoiab seestpoolt kanderihma pingul.

Joonis 2–14.
Relv tervitusasendis

Joonis 2–15.
Relv liinuriasendis

102. **Relva liinuriasendit** (joonis 2–15) kasutab liinur tseremoonial asukohta märkides. Liinuriasend võetakse kinnitatud täägiga karabiiniga või automaadiga. Täägi terale kinnitatakse sobiva suurusega Eesti Vabariigi lipp. Liinuriasendis:
   1) relv toetub püstloodis paremale käele, salv ja päästikukaitse väljaspool;
   2) parem käsi on sirge ja hoiab kaba alt, pöial asetseb eespool;
   3) vasak käsi hoiab küünarnukist kõverdatuna ja paralleelselt maapinnaga laesäärest, pöial seestpoolt.

103. **Liinuri jooksuasendis** hoitakse relva paremas käes laesäärest, suue umbes 60° nurga all ette-ülespoole.

104. **Karabiin jalal** (joonis 2–16) asendit kasutab auvahtkond tseremoonial algasendina. Jalal karabiini kaba tõstetakse pööreteks ja liikumiseks eelkäskluse järel mõne sentimeetri võrra maapinnalt üles. Jalalasendis:
   1) relv on asetatud püstloodis parema jala saapa küljele, kaba alumine (eesmine) nurk on saapaninadega ühel joonel;
   2) parema käe sõrmed on ümber laesääre kergelt sirgena koos, pöial hoiab relva kehapoolselt küljelt ja puudutab reit;
   3) küünarnukid on samal kõrgusel.

105. **Karabiin õlal** (joonis 2–17) asendit kasutab auvahtkond tseremoonial. Õlal kantakse tavaliselt täägistatud karabiini. Õlalasendis:
   1) relva hoitakse püstloodis, maapinna suhtes umbes 70° nurga all vasakul õlal, salve tagaserv toetub õlale;
   2) küünarnukist kõverdatud vasak käsi hoiab relva vastu keha vöörihmast pisut kõrgemalt;
   3) vasaku käe sõrmed hoiavad relva kaba alt, pöial hoiab eestpoolt.

106. Karabiin õlal asendis tõstetakse rivistumisel ja paremale joondumisel vahe määramiseks vasaku käe asemel parem käsi.

107. **Karabiini tervitusasendit** (joonis 2–18) kasutab auvahtkond tseremoonial oluliste isikute tervitamisel. Tervitusasendis on karabiin täägistatud. Tervitusasendis:
   1) relva hoitakse keha keskjoone ees umbes rusika laiuse kaugusel püstloodis, päästikukaitse suunatud ette, relva suue on pealae kõrgusel või karabiini eesmine sihik nina kõrgusel;
   2) vasak käsi hoiab küünarnukist kõverdatuna ja paralleelselt maapinnaga laesäärest (karabiini rihmakinnituse kohalt), pöial seestpoolt;
   3) parem käsi hoiab kabaeendist, sõrmed poolsirgelt, pöial seestpoolt.

108. **Karabiin rihmal** (joonis 2–19) asendit kasutab auvahtkond vajaduse korral tseremoonia eel ja järel. Rihmalasendis:
   1) relv on riputatud rihmaga paremale õlale püstloodis, suue ülespoole, sihik väljaspool;
   2) parem käsi hoiab rihma vöökoha kõrguselt, sõrmed on ümber rihma eest rusikasse surutud, pöial hoiab rihma tagant;
   3) parema käe küünarvars on kõverdatud umbes täisnurga all, surudes relva käe ja külje vahele.

Joonis 2–16. Karabiin jalal

Joonis 2–17. Karabiin õlal

Joonis 2–18. Karabiin tervitusasendis

Joonis 2–19. Karabiin rihmal

2.3.2 Relva rihma kohendamine ja relva maha asetamine

109. Relva õige, ühtse ja kindla asendi saavutamiseks, eriti tseremoonia ajal, on oluline, et relva kanderihm on reguleeritud täpselt sobivale pikkusele. Automaadi- ja kuulipildujarihma pikkuse kohendamiseks antakse relv käel vabaltseisangust käsklus „RIHMA — **KOHENDA!**“ (joonis 2–20). Täitekäskluse järel ja rihma kohendamisel:
    1) astuda vasaku jalaga samm ette pisut paremale;
    2) laskuda paremale põlvele;
    3) automaat asetada kabaga maapinnale vastu vasaku jala saapa sisekülge parema käe najale;
    4) kuulipildujal vabastada harkjala jalad, asetada kuulipilduja kabaga oma jalgade vahele, suunaga ette paremale harkjalale toetades maha;
    5) reguleerida kanderihm mõlemat kätt kasutades sobivale pikkusele;
    6) ülema loal võib kohendamise käigus vahepeal korraks püsti tõusta, et paremini kontrollida rihma pikkuse sobivust;
    7) võib pöörduda ülema poole;
    8) kohendamise lõpetamisel jääda paremale põlvele algasendisse.

Joonis 2–20.
Automaadi rihma kohendamine

110. Rihma kohendamise lõpetamiseks antakse käsklus „RIHMA KOHENDAMINE — **LÕPETADA!**“. Käskluse järel tõusta püsti, astudes vasaku jalaga tagasi oma kohale ja jääda vabaltseisangusse, relv käel. Kuulipilduja jalad panna uuesti kokku.

111. Granaadiheitja- ja karabiinirihma kohendatakse rivis ülema juhiste kohaselt.

112. Riietuse ja varustuse parema kohendamise või muul eesmärgil võib relva ajutiselt maha asetada. Relva maha asetamiseks antakse relv käel või relv rihmal või karabiin jalal ja valvelseisangust käsklus „RELV MAHA — **ASETA!**“ Täitekäskluse järel:
    1) astuda vasaku jalaga samm ette;
    2) asetada relv õiget pidi ettevaatlikult maapinnale, kabaga (tagaosaga) vastu parema jala saapa nina ja suunaga endast eemale, rihm piki relva;
    3) kuulipilduja, granaadiheitja ja täpsusrelv asetada jalgadele;
    4) astuda vasaku jalaga tagasi oma kohale ja jääda valvelseisangusse.

113. Relva maast üles võtmiseks antakse käsklus „RELV MAAST — **VÕTT!**“. Täitekäskluse järel võtta relv sarnaselt maha asetamisega maast üles endisse hoidmisasendisse ja jääda valvelseisangusse.

2.3.3 Relvavõtted

114. Relvavõtteid rivis tehakse üldjuhul ametlikel tseremooniatel. Muudel puhkudel võetakse relv ühest hoidmisasendist teise käepäraste kiirete võtetega ülema käskluse, korralduse ja juhiste kohaselt.

115. Relvavõtete korrektne ühtlane sooritamine arendab ja demonstreerib kaitseväelase kehalist võimekust, koordinatsiooni, enesekontrolli ja kindlameelsust.

116. Relvavõtte etappide (esimene võte, teine võte jne) sooritamise takt on üks võte sekundis. Liigutusi alustatakse seejuures viivitamatult ja sooritatakse maksimaalse kiirusega. Relvavõtteid on otstarbekas õpetada võtte numbreid ette või kaasa lugedes.

117. Relvavõtteid sooritatakse automaadiga või karabiiniga (vintpüssiga). Eelkäskluse ette lisatakse vajadusel relvatüübi nimetus. Karabiiniga võib rakendatavuse korral sooritada ka automaadi ehk üldisi relvavõtteid, kuid automaadiga karabiini võtteid ei sooritata.

118. **Relva võtmine käelasendist rihmalasendisse** toimub käsklusega „RIHMALE — **VÕTT!**“. Täitekäskluse järel:
    1. võte: haarata vasaku käega laesäärest;
    2. võte: tuua relv vasaku ja parema käega keha ette nii, et salv jääb vasakule;
    3. võte: võtta parema käega rihmast, lükata vasaku käega relv endast kaugemale ja samal ajal pingutada ning hoida rihm näo kõrgusel risti relvaga;
    4. võte: heita relv vasaku käega rihmaga üle parema õla ja lasta vasak käsi alla;
    5. võte: tuua rihmast hoidev parem käsi piki rihma vöökoha kõrgusele, pingutades ja fikseerides relva asendi.

119. **Relva võtmine rihmalasendist käelasendisse** toimub käsklusega „KÄELE — **VÕTT!**“ Täitekäskluse järel:
    1. võte: viia rihmast hoidev käsi piki rihma üles õla juurde;
    2. võte: heita relv parema käega rihmast keha ette, haarata vasaku käega laesäärest, hoides relva endast pisut eemal nii, et rihm jääb paremasse kätte pingule näo kõrgusele risti relvaga;
    3. võte: võtta parema käega püstolkäepidemest;
    4. võte: viia relv vasaku ja parema käega käele;
    5. võte: lasta vasak käsi alla.

120. **Relva võtmine rihmalasendist tervitusasendisse** toimub käsklusega „TERVITUSEKS — **VÕTT!**“. Täitekäskluse järel (joonis 2–21):
   1. võte: viia rihmast hoidev käsi piki rihma üles õla juurde;
   2. võte: heita relv parema käega rihmast keha ette, haarata vasaku käega laesäärest, hoides relva endast pisut eemal nii, et rihm jääb paremasse kätte pingule näo kõrgusele risti relvaga;
   3. võte: viia parem käsi koos rihmaga alla kabani, surudes rihma põidlaga vastu relva külge pingule ja haarates kabaeendist ning samal ajal tuua relv vasaku käega keha juurde õigele kohale.

1. võte

2. võte

3. võte

Joonis 2–21. Relva võtmine rihmalasendist tervitusasendisse

120. **Relva võtmine tervitusasendist rihmalasendisse** toimub käsklusega „RIHMALE — **VÕTT!**“ Täitekäskluse järel:
   1. võte: võtta parema käega rihmast, lükata vasaku käega relv endast kaugemale ja samal ajal haarata, pingutada ning hoida rihm näo kõrgusel risti relvaga;
   2. võte: heita relv vasaku käega rihmaga üle parema õla ja lasta vasak käsi alla;
   3. võte: tuua rihmast hoidev parem käsi piki rihma vöökoha kõrguseni, pingutades ja fikseerides relva asendi.

122. **Relva võtmine käelasendist liinuriasendisse** (ja vastupidi) toimub vastavalt tseremoonia käigule. Pärast seda, kui liinur on asunud oma kohale valvelseisangusse:
   1. võte: tõsta parema sirutatud käega relv keha ette pisut üles,

päästikukaitse ettepoole, haarates samal ajal vasaku sirge käega paremast käest ülevalt poolt laesäärest, pöial enda poole;
2. võte: tõmmata relv vasaku käega vastu paremat õlga, haarates samal ajal parema käega kaba alt.

123. **Karabiini võtmine jalalasendist õlalasendisse** toimub käsklusega „ÕLALE — **VÕTT!**“ Täitekäskluse järel (joonis 2–22):
1. võte: tõsta relv parema käega püstloodis keha keskkoha ette nii, et päästikukaitse jääb vasakule ja samal ajal haarata sirge vasaku käega kaba alt nii, et pöial hoiab kabast paremalt;
2. võte: tuua parem käsi alla, haarates relvast salve ja vinnastushoova kõrguselt;
3. võte: tõsta relv mõlema käega salvega vasakule õlale toetuma;
4. võte: lasta parem käsi alla.

1. võte *2. võte* *3. võte* *4. võte*

Joonis 2–22. Karabiini võtmine jalalasendist õlalasendisse

124. **Karabiini võtmine õlalasendist jalalasendisse** toimub käsklusega „JALALE — **VÕTT!**“. Täitekäskluse järel:
1. võte: haarata parema käega relva salve ja vinnastushoova kõrguselt;
2. võte: võtta relv mõlema käega õlalt püstloodis keha keskkoha ette nii, et päästikukaitse jääb vasakule ja sirge vasak käsi hoiab kaba alt nii, et pöial hoiab kabast paremalt;

3. võte: võtta parema käega relvast umbes näo kõrguselt;
4. võte: lasta vasak käsi alla ja samal ajal lasta relv parema käega alla parema jala kõrvale.

125. **Karabiini võtmine jalalasendist tervitusasendisse** toimub käsklusega „TERVITUSEKS — **VÕTT!**“. Täitekäskluse järel (joonis 2–23):
1. võte: tõsta relv parema käega püstloodis keha keskkoha ette suudmega pealae kõrgusele või karabiin eesmise sihikuga nina kõrgusele umbes rusika laiuse kaugusele, päästikukaitse suunatud ette, ja samal ajal haarata vasaku käega paremast käest altpoolt laesäärest lõua kõrguselt;
2. võte: võtta parema käega relva kabaeendist.

1. võte *2. võte*

Joonis 2–23.
Karabiini võtmine jalalasendist tervitusasendisse

126. **Karabiini võtmine tervitusasendist jalalasendisse** toimub käsklusega „JALALE — **VÕTT!**“. Täitekäskluse järel:
1. võte: võtta parema käega relva laesäärest vasakust käest kõrgemalt;
2. võte: lasta vasak käsi alla ja samal ajal lasta relv parema käega alla parema jala kõrvale.

127. Karabiiniga relvavõtete sooritamisel jalalt- või jalalasendisse võidakse teha lisaks kiire õrn koputus kabaga vastu maapinda.

128. **Karabiini täägi kinnitamine** toimub jalalasendis valvelseisangus käsklusega „TÄÄK — **KINNITA!**“. Eelkäskluse järel võtta tääk vasaku käega tupest ja asetada relvale fiksaatori soonde, jäädes hoidma. Täitekäskluse järel lukustada tääk vasaku käega fiksaatorisse ja asetada käsi kohe tagasi kõrvale.

129. **Karabiini täägi alla keeramine** toimub jalalasendis valvelseisangus käsklusega TÄÄK — **ALLA!**“. Eelkäskluse järel haarata vasaku käega täägi käepidemest ja eraldada tääk fiksaatorist. Täitekäskluse järel võtta tääk vasaku käega relvalt, keerata käes teraga allapoole, kinnitada selliselt rõngaga vintrauale ja tuua käsi kohe tagasi kõrvale.

130. **Karabiini täägi eraldamine** toimub jalalasendis valvelseisangus käsklusega „TÄÄK — **ERALDA!**“. Eelkäskluse järel haarata vasaku käega täägi käepidemest ja eraldada tääk fiksaatorist. Täitekäskluse järel võtta tääk vasaku käega relvalt, asetada tuppe ja tuua käsi kohe tagasi kõrvale.

3. ALLÜKSUS RIVIS

3.1 Jao rivi

3.1.1 Jao koosseis ja rivistumine

131. Jagu koosneb üldjuhul jaoülemast ja alluvatest gruppidest, pooljagudest või üksiksõduritest, sealhulgas jaoülema abi — kokku üldjuhul 6–14 kaitseväelast.

132. Jao liikmete täpne arv ja rivistumise järjekord ametikohtade kaupa määratakse relvaliigiüleselt ühtsena, lähtudes koosseisutabelist ja rivieeskirjast. Õppeallüksuses, kus kindlaid ametikohti pole määratud, ja tseremooniatel rivistatakse jao liikmed (peale jaoülema) üldjuhul pikkuse järjekorras.

133. Jao rivistusmeetodid on:
    1) joon ühes viirus;
    2) kolonn ühekaupa;
    3) joon kahes viirus;
    4) kolonn kahekaupa.

134. **Jao joonel ühes viirus** (joonis 3–1) paiknevad jao sõdurid määratud järjekorras üksteise kõrval, moodustades ühe sirgjoone. Jaoülem asub üldjuhul jao paremal tiival.

Joonis 3–1. Jao joon ühes viirus

135. **Jao kolonnis ühekaupa** (joonis 3–2) paiknevad jao sõdurid määratud järjekorras üksteise taga, moodustades ühe sirgjoone. Jao kolonn ühekaupa on paremale pööratud jao joon ühes viirus.

Joonis 3–2. Jao kolonn ühekaupa

136. **Jao joonel kahes viirus** (joonis 3–3) paikneb jao rivi tagumine pool (ka teine grupp, teine pooljagu) eesmise taga. Kui rivi lõppu (vasakule tiivale) jääb üksikult paiknev sõdur, asub ta eesmisse viirgu. Jaoülem asub üdjuhul jao paremal tiival.

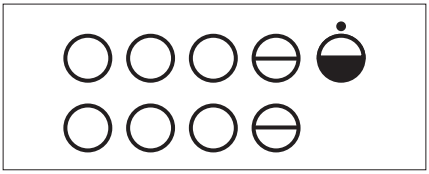

Joonis 3–3. Jao joon kahes viirus

137. **Jao kolonnis kahekaupa** (joonis 3–4) paikneb jao rivi tagumine pool eesmise kõrval paremal. Jao kolonn kahekaupa on paremale pööratud jao joon kahes viirus. Kui rivi lõppu jääb üksikult paiknev sõdur, asub ta kahe kolonni keskkohale. Jaoülem asub jao ees kahe kolonni keskkohal.

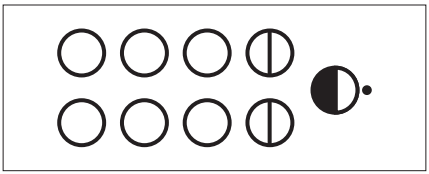

Joonis 3–4. Jao kolonn kahekaupa

138. **Alussõdur** on rivis jaoülemast järgmine või jaoülema poolt määratud sõdur, kelle järgi kogu ülejäänud jagu rivis joondub ja tegutseb. Vajaduse korral määrab jaoülem alussõduri nimeliselt käsklusega „ALUSSÕDUR *REAMEES TAMM!*“.

139. Kogunetakse ja rivistutakse vastava täitekäskluse järel kiirjooksul.

140. Jagu rivistatakse joonele ühte viirgu käsklusega „JAGU, JOONELE ÜHTE VIIRGU — **KOGU!**“. Jaoülem asub (vajadusel) varem kohale valvelseisangusse ja osutab joone, kuhu jagu peab rivistuma. Selleks sirutab ta vasaku (jao endast paremale rivistamiseks parema) sirge rusikas käe maapinnaga paralleelselt otse küljele. Täitekäskluse järel (joonis 3–5):
    1) alussõdur asub jaoülema kõrvale valvelseisangusse nii, et jaoülema sirge rusikas käsi puudutaks tema parempoolset õlga, ja tõstab oma vasaku (jaoülemast paremale rivistudes parema) sirge rusikas käe maapinnaga paralleelselt küljele;
    2) jao ülejäänud sõdurid rivistuvad järjekorras joonele valvelseisangusse alussõduri järgi, puudutades õlaga parempoolse sõduri rusikas vasakut kätt, sirutades alussõduri eeskujul oma vasaku rusikas käe

välja, pöörates joondumiseks pea paremale ja tõstes veidi lõuga, et näha endast lugedes viirus eespool (olenevalt eespoole jääjate arvust) kuni neljanda sõduri rinda;

3) jao viimane sõdur vasakut kätt välja ei siruta.

Joonis 3–5. Jao rivistumine joonele ühte viirgu. Jaoülem, alussõdur, jao sõdurid

141. Jagu rivistatakse joonele kahte viirgu käsklusega „JAGU, JOONELE KAHTE VIIRGU — **KOGU!**“. Jaoülem osutab (vajadusel) joone, kuhu jagu peab rivistuma, punkti 140 kohaselt. Täitekäskluse järel:
   1) esimene viirg rivistub punkti 140 kohaselt;
   2) teise viiru parempoolne (jaoülemast paremale rivistudes vasakpoolne) sõdur asub otse alussõduri seljataha valvelseisangusse ja sirutab oma vasaku käe sirgelt maapinnaga paralleelselt otse ette, puudutades sõrmeotstega alussõduri selga (õlga);
   3) teise viiru ülejäänud sõdurid rivistuvad järjekorras parempoolsest sõdurist vasakule valvelseisangusse (käed kõrval), pöörates joondumiseks pea paremale ja tõstes veidi lõuga, et näha endast lugedes viirus eespool (olenevalt ettepoole jääjate arvust) neljanda sõduri rinda.

142. Joonele kogumisel pärast alussõduri kohale asumist laseb jaoülem käe alla, astub parema jalaga sammu ette, pöörates samal ajal vasakule ja jäädes valvelseisangusse, ning kontrollib jao joondumist. Joondumise kontrollimiseks võib ta vajadusel oma kohalt liikuda. Rivistumisel joondumise lõpetamiseks annab jaoülem käskluse „**VALVEL!**“, mille järel lastakse rivis käed alla ja pea pööratakse otse, ning asub oma kohale.

143. Jagu rivistatakse kolonni ühekaupa käsklusega „JAGU, KOLONNI ÜHEKAUPA — **KOGU!**“. Jaoülem asub (vajadusel) varem kohale valvelseisangusse, osutades kolonni rivistumise alguspunkti ning keha suunaga kolonni suuna. Vajaduse korral võib ta endale paremaks tähelepanu juhtimiseks tõsta rivistumise ajaks vasaku rusikas käe otse üles. Täitekäskluse järel:
   1) alussõdur asub otse jaoülema taha valvelseisangusse ja sirutab oma vasaku käe sirgelt ja maapinnaga paralleelselt otse ette, puudutades sõrmeotstega jaoülema selga;
   2) jao ülejäänud sõdurid rivistuvad järjekorras alussõduri taha kolonni valvelseisangusse, sirutades oma vasaku käe sirgelt ja maapinnaga paralleelselt otse ette, puudutades sõrmeotstega eespoolse sõduri selga ning joondudes nii, et iga sõdur näeks vaid enda ees seisva sõduri kukalt.

144. Jagu rivistatakse kolonni kahekaupa käsklusega „JAGU, KOLONNI KAHEKAUPA — **KOGU!**“. Jaoülem osutab (vajadusel) joone, kuhu jagu peab rivistuma, punkti 140 kohaselt. Alussõdur on parempoolse kolonni eesmine sõdur. Täitekäskluse järel:
   1) alussõdur asub jaoülema seljataha umbes ühe sammu võrra paremale valvelseisangusse ja tõstab oma vasaku sirge rusikas käe maapinnaga paralleelselt küljele;
   2) parempoolne kolonn rivistub alussõduri taha punkti 140 kohaselt;
   3) vasakpoolse kolonni eesmine sõdur asub alussõduriga ühele joonele valvelseisangusse, puudutades õlaga alussõduri rusikas vasakut kätt ja pöörates joondumiseks pea paremale;
   4) vasakpoolse kolonni ülejäänud sõdurid rivistuvad järjekorras eesmise sõduri taha kolonni valvelseisangusse (käed kõrval), pöörates joondumiseks pea paremale.

145. Kolonni kogumisel pärast alussõduri kohale asumist pöörab jaoülem ümber, jäädes valvelseisangusse, ning kontrollib jao joondumist. Joondumise kontrollimiseks võib ta vajaduse korral oma kohalt liikuda. Rivistumisel joondumise lõpetamiseks annab jaoülem käskluse „**VALVEL!**“,

mille järel lastakse rivis käed alla ja pea pööratakse otse, ning pöörab ennast kolonni liikumise suunas.

146. Kui jaoülem liigub kolonni kogumisel täitekäskluse andmise järel edasi käies või joostes, järgneb jagu talle käigult kolonni rivistudes ja samal viisil.

147. Siseruumides või muudes kitsastes tingimustes võidakse jagu rivistada lühendatud vahedele. Rivistumine lühendatud vahedele toimub käsklusega „JAGU, JOONELE (KOLONNI) ÜHEKAUPA (KAHEKAUPA) LÜHENDATUD VAHEDELE — **KOGU!**“. Rivistumine toimub sarnaselt punktidele 139–144, kuid lühema külg- ja pikivahe võtmiseks tõstetakse rusikas käsi ettenähtud juhtudel (sirge käe asemel) küünarnukist kõverdatuna ja puudutades rivistumisel vastavalt üksteist küünarnukiga.

148. Paigal seisva jao joondumise parandamiseks antakse käsklus „JAGU — **JOONDU!**“. Jagu joondub reeglina paremale sarnaselt punktidele 139–144. Vajadusel võidakse jagu joondada vasakule (alussõdur on vasakpoolne sõdur) käsklusega „JAGU VASAKULE — **JOONDU!**“ või määratava alussõduri järgi käsklusega „ALUSSÕDUR *REAMEES TAMM*, JAGU — **JOONDU!**“. Kui alussõdur asub viiru keskel, tõstab ta joondumiseks võimaluse korral külgedele mõlemad käed. Jao joondamiseks või koondamiseks lühendatud vahedele antakse käsklus „JAGU, LÜHENDATUD VAHEDELE — **JOONDU!**“. Joondumise lõpetamiseks antakse käsklus „**VALVEL!**“.

149. Jaost väiksem allüksus rivistub ja tegutseb eraldi rivis sarnaselt jaoga.

3.1.2 Jao liikumine ja ümberrivistumine

150. Jagu liigub üldjuhul kolonnis. Joonel liigutakse ainult väiksemateks ümberpaigutusteks. Jagu tegutseb paigal ja liigub üheaegselt samade käskluste järgi kui üksiksõdur. Jao sõdurid peavad hoidma joondumist ja õiget piki- ning külgvahet. Joondumine ja vahed parandatakse liikumisel vähehaaval, et mitte rikkuda üldist rivikorda.

151. Liikumisel kahekaupa kolonnis peab suuna muutmise ajal rivikorra hoidmiseks viirus seesmiseks jääv sõdur lühendama piisaval määral oma sammu pikkust ja välimine samal ajal oma sammu pisut pikendama. Suuna muutmise ajal hoitakse viiru joondumist pööramisel seesmise sõduri järgi (joonis 3–6).

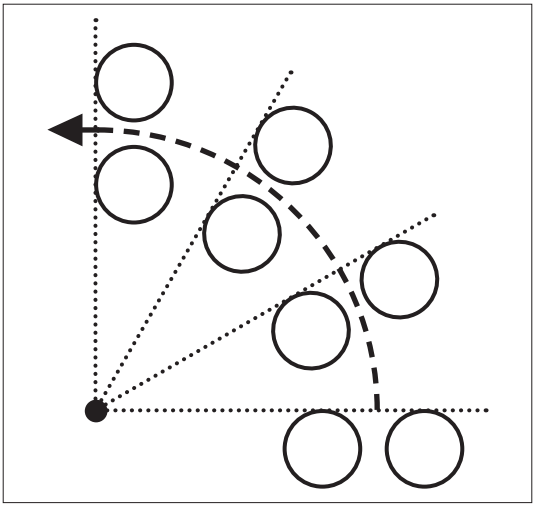

Joonis 3–6. Joondumine liikumissuuna muutmisel

152. Jao õige liikumissuuna, sammu pikkuse ja sageduse eest vastutab jaoülem, kes liigub jao rivi ees ja kellele jagu samamoodi järgneb. Kui jagu liigub üksikult, võib jaoülem väljaõppe või kontrolli eesmärgil liikuda jao rivi kõrval. Sel juhul hoiab õiget liikumissuunda, sammu pikkust ja sagedust jaoülema käskluste ja juhiste järgi alussõdur.

153. Jao rivistamiseks joonelt ühes viirus joonele kahte viirgu antakse valvel- või vabaltseisangus käsklus „JAGU, JOONELE KAHTE VIIRGU, *TEINE POOLJAGU* — **RIVITULT!**“ (või täitekäsklused „**VABALT!**“, „**RIVITULT!**“). Täitekäskluse järel rivistub teine pooljagu (grupp, rivi lõpus olevad määratud sõdurid) joostes eesmise taha joonele määratud kohtadele.

154. Jao rivistamiseks joonelt kahes viirus joonele ühte viirgu antakse valvel- või vabaltseisangus käsklus „JAGU, JOONELE ÜHTE VIIRGU, *TEINE VIIRG* — **RIVITULT!**“ (või täitekäsklused „**VABALT!**“, „**RIVITULT!**“). Täitekäskluse järel rivistub teine viirg (pooljagu, grupp) joostes joonele eesmise kõrvale määratud kohtadele.

155. Jao rivistamiseks kolonnist ühekaupa kolonni kahekaupa paigal antakse valvelseisangus jaole käsklus „JAGU, KAHEKAUPA KOLONNI — **MARSS!**“. Täitekäskluse järel liigub teine pooljagu (grupp, rivi lõpus olevad määratud sõdurid) taktsammul paremale eesmise kõrvale. Jõudnud oma kohale, jäädakse iseseisvalt seisma, märkides vajadusel enne paar paigalsammu.

156. Jao rivistamiseks kolonnist kahekaupa kolonni ühekaupa koos liikumise alustamisega antakse valvelseisangus jaole käsklus „JAGU, ÜHEKAUPA KOLONNI TAKTSAMMU (VABASAMMU) — **MARSS!**“. Täitekäskluse järel alustab vasakpoolne kolonn liikumist kästud sammul. Parempoolne kolonn ootab paigal kuni vasakpoolse kolonni möödumiseni ja jätkab kohe iseseisvalt liikumist selle järel.

157. Jao rivistamiseks kolonnist kahekaupa kolonni ühekaupa käigult antakse liikuvale jaole käsklus „JAGU, ÜHEKAUPA KOLONNI — **MARSS!**“. Täitekäskluse järel jätkab vasakpoolne kolonn liikumist endisel viisil. Parempoolne kolonn hakkab märkima paigalsammu kuni vasakpoolse kolonni möödumiseni ja jätkab kohe iseseisvalt liikumist selle järel.

3.1.3 Jao rivi sõidukitega

158. Jagu ja muud allüksused rivistatakse koos sõidukiga (sõidukitega) peamiselt ülevaatusteks või välitegevustega seotud kogunemisteks.

159. Jao põhilised rivistusmeetodid koos sõidukiga (sõidukitega) on:
   1) jagu sõiduki küljel joonel ühes viirus;
   2) jagu sõidukiga kolonni joonel ühekaupa;
   3) jagu sõiduki ees kolonnis.

160. Jao rivistumisel **sõiduki küljel joonel ühes viirus** (joonis 3–7) seisab jagu sõiduki küljel sõidukist 2 m kaugusel. Jaoülem seisab sõiduki esiosaga ühel joonel.

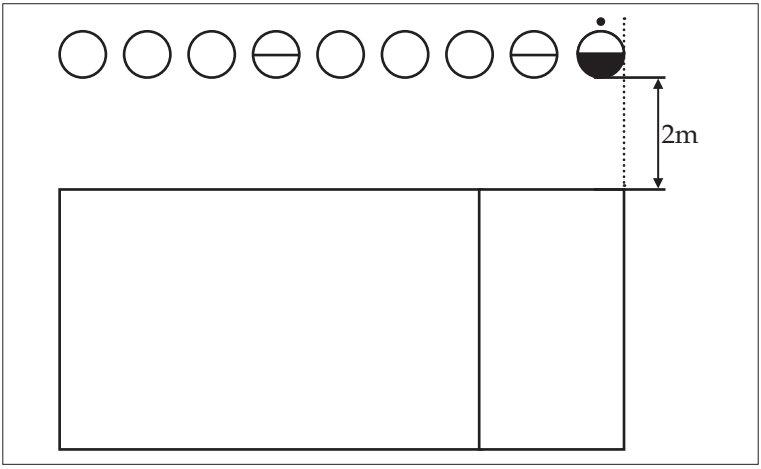

Joonis 3–7. Jagu sõiduki küljel joonel ühes viirus

161. Jao rivistumisel **sõidukiga kolonni joonel ühekaupa** (joonis 3–8) seisab jagu sõidukist paremal 1,5 m kaugusel kolonnis. Jaoülem seisab sõiduki esiosaga ühel joonel. Ülem võib käskida sõidukijuhi seisma sõidukist vasakule, sõiduki esiosaga ühele joonele.

162. Jao rivistumisel **sõiduki ees kolonnis** (joonis 3–9) seisab jagu sõiduki ees keskel kahekaupa kolonnis. Kolonni eesmine serv on sõiduki esiosast 5 m kaugusel. Kui jao koosseisus on rohkem kui kaks allüksust, võib võimaluse korral rivistuda nii, et iga allüksus moodustab rivis omaette kolonni. Jaoülem asub rivi paremal tiival.

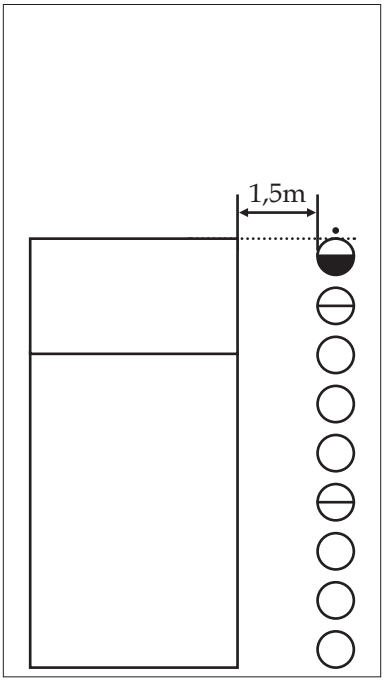

Joonis 3–8.
Jagu sõidukiga kolonni joonel ühekaupa

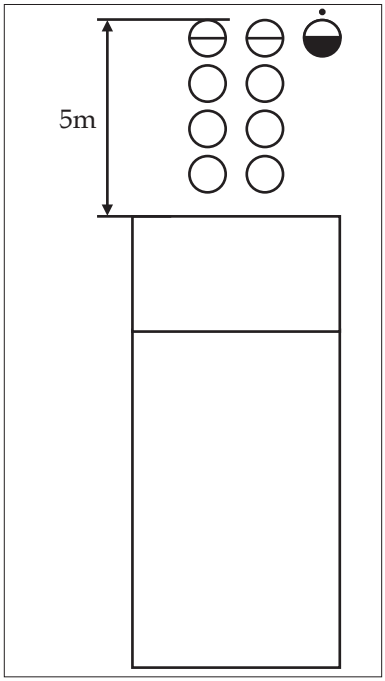

Joonis 3–9.
Jagu sõiduki ees kolonnis

163. Kui jao koosseisus on rohkem kui üks sõiduk, rivistatakse jao sõidukid 2 m pikivahega üksteise taha.

164. Kui jao sõidukil on ette nähtud haagis, peab see olema rivis haagitud ja seisma veduki järel võimalikult otse.

165. Jagu asub rivist sõidukile käsklusega „MASINALE (MASINATELE) — **MARSS!**“. Täitekäskluse järel liikuda rivist viivitamatult otse oma sõiduki juurde ja asuda ettenähtud korras sõidukile oma kohale.

3.2 Rühma rivi

3.2.1 Rühma koosseis ja rivistumine

166. Rühm koosneb üldjuhul rühmaülemast, rühmavanemast ja 2–6 jaost.

167. Rühma allüksuste arv ja rivistumise kord määratakse relvaliigiüleselt ühtsena, lähtudes koosseisutabelist ja rivieeskirjast.

168. Rühma rivistumismeetodid on:
    1) joon (rühmajoon);
    2) kolonn (rühmakolonn);
    3) joon kahes viirus;
    4) kolonn kahekaupa;
    5) joon kahes viirus jagude järjekorras;
    6) kolonn kahekaupa jagude järjekorras;
    7) joon ühekaupa;
    8) kolonn ühekaupa.

169. **Rühma joonel** (joonis 3–10) paiknevad jaod üksteise taga määratud järjekorras (näiteks 1., 2., 3. jagu). Rühmaülem asub üldjuhul rühma paremal tiival eesmise jaoga ühel joonel tavapärase rivivahega või 2 m kaugusel. Kui rühmaülemal on eraldi abi (näiteks aspirant), paikneb ta rühmaülema ja rühma parema tiiva vahel eesmisest jaoülemast tavapärase rivivahega. Rühmavanem paikneb rivi vasakul tiival eesmise jaoga ühel joonel tavapärase rivivahega. Kui rühmavanemal on eraldi abi, paikneb ta rühma rivis määratud viiru lõpus.

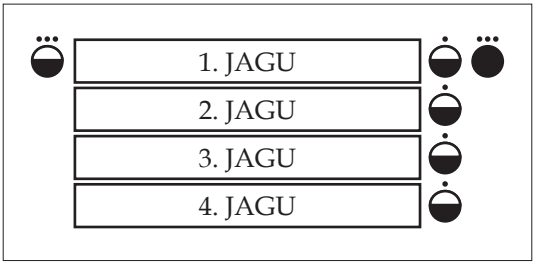

Joonis 3–10. Rühm joonel (rühmajoonel)

170. **Rühma kolonnis** (joonis 3–11) paiknevad jaod üksteise kõrval. Rühmaülem asub rühma ees keskel 2 m kaugusel. Kui rühmaülemal on eraldi abi, paikneb ta rühma ees rühmaülema ja rühma vahel tavapärase rivivahega. Rühmavanem paikneb rivi taga keskel tavapärase rivivahega. Rühma kolonn on paremale pööratud rühmajoon.

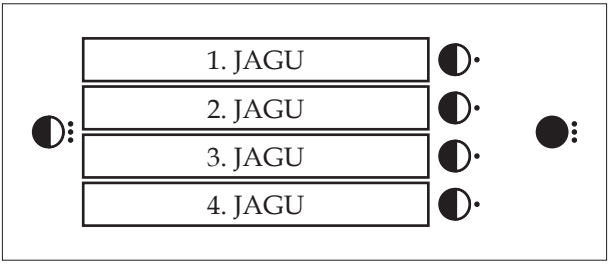

Joonis 3–11. Rühm kolonnis (rühmakolonnis)

171. **Rühma joonel kahes viirus** (joonis 3–12) paiknevad rühma kaks jagu eesmises ja kaks jagu tagumises viirus määratud järjekorra kohaselt. Esimene jagu on eesmises viirus paremal ja viimane jagu teises viirus vasakul. Rühmaülem asub üldjuhul rühma paremal tiival eesmise viiruga ühel joonel tavapärase rivivahega või 2 m kaugusel. Rühmavanem paikneb rivi vasakul tiival eesmise viiruga ühel joonel tavapärase rivivahega. Rivistust kasutatakse pigem juhul, kui rühmas on võrdse suurusega ja paarisarv jagusid.

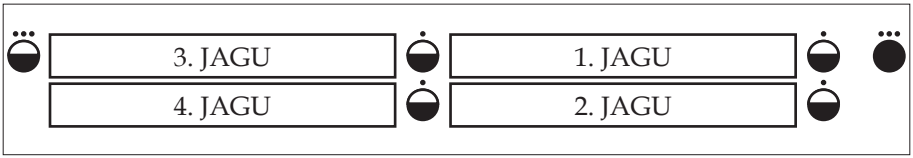

Joonis 3–12. Rühm joonel kahes viirus

172. **Rühma kolonnis kahekaupa** (joonis 3–13) paiknevad rühma kaks jagu kolonnis eespool ja kaks jagu tagapool määratud järjekorra kohaselt. Esimene jagu on kolonnis eesmine vasakpoolne ja viimane jagu tagumine parempoolne. Rühmaülem asub rühma ees keskel 2 m kaugusel. Rühmavanem paikneb rivi taga keskel tavapärase rivivahega. Rivistust kasutatakse pigem juhul, kui rühmas on võrdse suurusega ja paarisarv jagusid. Rühma kolonn kahekaupa on paremale pööratud rühma joon kahekaupa.

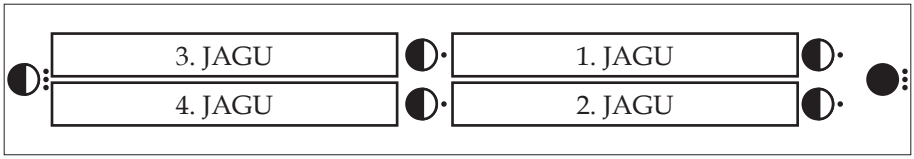

Joonis 3–13. Rühm kolonnis kahekaupa

173. **Rühma joonel kahes viirus** jagude järjekorras (joonis 3–14) paiknevad rühma jaod määratud järjekorras paremalt vasakule jao joontel kahes viirus sarnaselt punktile 139. Jagude vahe on kas tavapärane rivivahe või 2 m vastavalt korraldusele. Rühmaülem asub üldjuhul rühma paremal tiival eesmise viiruga ühel joonel tavapärase rivivahega või 2 m kaugusel. Rühmavanem paikneb rivi vasakul tiival eesmise viiruga ühel joonel tavapärase rivivahega.

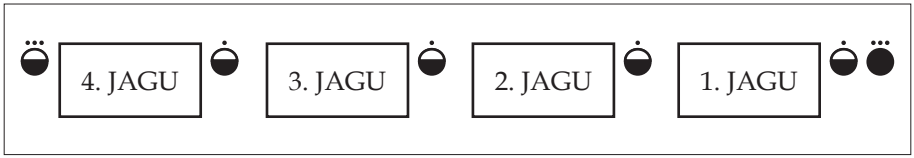

Joonis 3–14. Rühm joonel kahes viirus jagude järjekorras

174. **Rühma kolonnis kahekaupa** jagude järjekorras (joonis 3–15) paiknevad rühma jaod määratud järjekorras teineteise taga jao kolonnides kahekaupa sarnaselt punktile 137. Jagude vahe on kas tavapärane rivivahe või 2 m vastavalt korraldusele. Rühma kolonn kahekaupa jagude järjekorras on paremale pööratud rühma joon kahes viirus jagude järjekorras.

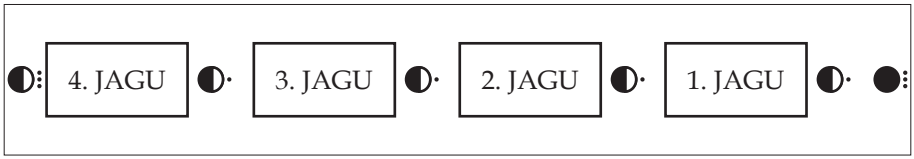

Joonis 3–15. Rühm kolonnis kahekaupa jagude järjekorras

175. **Rühma joonel ühekaupa** paiknevad jaod üksteise kõrval määratud järjekorras alates paremalt. Rühmaülem asub parempoolse jao paremal tiival ja rühmavanem vasakpoolse jao vasakul tiival.

176. **Rühma kolonnis ühekaupa** paiknevad jaod üksteise taga määratud järjekorras. Rühmaülem asub rühma eesmise jao ees ja rühmavanem tagumise jao taga. Rühma kolonn ühekaupa on paremale pööratud rühma joon ühes viirus.

177. **Alusjagu** on joonele rivistudes eesmine (ja parempoolne) jagu, kolonni rivistudes parempoolne jagu, liikumisel tervitades peapöördepoolne külgmine (eesmine) jagu, kelle järgi ülejäänud rühm rivistub ja joondub. Vajaduse korral määrab rühmaülem alusjao oma käsklusega, näiteks „ALUSJAGU *TEINE* JAGU!“.

178. Rühm rivistatakse (tavapärasele) rühmajoonele käsklusega „RÜHM, JOONELE — **KOGU!**“. Rühmaülem asub (vajadusel) enne oma kohale valvelseisangusse ja osutab joone, kuhu rühm peab rivistuma. Selleks sirutab ta vasaku (rühma erandjuhul endast paremale rivistamiseks parema) sirge rusikas käe maapinnaga paralleelselt otse küljele. Täitekäskluse järel:
   1) esimene jagu rivistub rühmaülema osutatud joonele alusjaona punkti 139 kohaselt selliselt, et jaoülem on ise alussõdur;
   2) teiste jagude ülemad asuvad otse alussõduri (jaoülema) seljataha valvelseisangusse ja sirutavad oma vasaku käe sirgelt maapinnaga paralleelselt otse ette, puudutades sõrmeotstega ees seisva jaoülema selga;
   3) teiste viirgude ülejäänud sõdurid rivistuvad järjekorras jaoülemast vasakule valvelseisangusse (käed kõrval), pöörates joondumiseks pea paremale ja tõstes veidi lõuga, et näha endast lugedes viirus eespool (olenevalt ettepoole jääjate arvust) neljanda sõduri rinda;

179. Joonele kogumisel pärast alusjao kohale asumist laseb rühmaülem käe alla ja tegutseb punkti 141 kohaselt.

180. Rühm rivistatakse (tavapärasesse) rühmakolonni käsklusega „RÜHM, KOLONNI — **KOGU!**“. Rühmaülem asub (vajadusel) enne oma kohale valvelseisangusse, osutades kolonni rivistumise alguspunkti ning keha suunaga kolonni suuna. Endale paremaks tähelepanu juhtimiseks võib ta tõsta rivistumise ajaks vasaku rusikas käe otse üles. Alusjagu on parempoolne (viimane) jagu. Täitekäskluse järel:
   1) alusjao ülem asub rühmaülema järele umbes 2–3 sammu paremale valvelseisangusse ja tõstab oma vasaku sirge rusikas käe maapinnaga paralleelselt küljele;
   2) alusjagu rivistub punkti 142 kohaselt selliselt, et jaoülem on ise alussõdur ja kätt ei tõsta;
   3) vasakpoolsete jagude ülemad asuvad alusjao ülemaga ühele joonele valvelseisangusse, puudutades õlaga alusjao ülema rusikas vasakut kätt ja pöörates joondumiseks pea paremale;
   4) vasakpoolsete jagude ülejäänud sõdurid rivistuvad järjekorras jaoülema taha kolonni valvelseisangusse (käed kõrval), pöörates joondumiseks pea paremale.

181. Kolonni kogumisel pärast alussõduri kohale asumist pöörab rühmaülem ümber ja tegutseb sarnaselt punktile 144.

182. Kui rühmaülem liigub kolonni kogumisel täitekäskluse andmise järel edasi käies või joostes, järgneb rühm talle käigult kolonni rivistudes ja samal viisil.

183. Rühm rivistatakse joonele kahte viirgu käsklusega „RÜHM, JOONELE KAHTE VIIRGU — **KOGU!**“. Rühm rivistub sarnaselt punktile 177 selliselt, et ühes viirus on kõrvuti kaks jagu.

184. Rühm rivistatakse kolonni kahekaupa käsklusega „RÜHM, KOLONNI KAHEKAUPA — **KOGU!**“. Rühm rivistub sarnaselt punktile 179 nii, et parempoolse jao ülem (alussõdur) asub rühmaülema järele paremale ühe sammu kaugusele ja ühes kolonnis on teineteise taga kaks jagu.

185. Rühm rivistatakse joonele kahte viirgu jagude järjekorras käsklusega „RÜHM, JOONELE KAHTE VIIRGU JAGUDE JÄRJEKORRAS — **KOGU!**“. Rühmaülem tegutseb sarnaselt punktile 177 ja rühm rivistub jagude järjekorras joonele sarnaselt punktile 140 selliselt, et jaoülem joondub ja tegutseb sarnaselt jao alussõduriga.

186. Rühm rivistatakse kolonni kahekaupa jagude järjekorras käsklusega „RÜHM, KOLONNI KAHEKAUPA JAGUDE JÄRJEKORRAS — **KOGU!**“. Rühmaülem tegutseb sarnaselt punktile 179 ja rühm rivistub jagude järjekorras kolonni sarnaselt punktile 143 selliselt, et jaoülem võtab eelneva jaoga (eesmine jagu rühmaülemaga) õige rivivahe.

187. Rühm rivistatakse joonele ühte viirgu käsklusega „RÜHM, JOONELE ÜHTE VIIRGU — **KOGU!**“. Rühmaülem tegutseb ja rühm rivistub jagude järjekorras punkti 139 kohaselt.

188. Rühm rivistatakse kolonni ühekaupa käsklusega „RÜHM, KOLONNI ÜHEKAUPA — **KOGU!**“. Rühmaülem tegutseb ja rühm rivistub jagude järjekorras punkti 142 kohaselt.

3.2.2 Rühma liikumine ja ümberrivistumine

189 Rühm liigub üldjuhul kolonnis. Joonel liigutakse ainult väiksemateks ümberpaigutusteks. Rühm tegutseb paigal ja liigub üheaegselt samade käskluste järgi kui jagu ja üksiksõdur.

190. Rühma õige liikumissuuna, sammu pikkuse ja sageduse eest vastutab rühmaülem, kes liigub rühma rivi ees ja kellele rühm samamoodi järgneb. Kui

rühm liigub üksikult, võib rühmaülem väljaõppe või kontrolli eesmärgil liikuda rühma rivi kõrval. Sel juhul hoiab õiget liikumissuunda, sammu pikkust ja sagedust rühmaülema käskluste ja juhiste järgi alusjagu eesotsas alussõduriga (alusjao ülemaga).

191. Rühma rivistamiseks tavapäraselt rühmajoonelt joonele kahte või ühte viirgu antakse valvel- või vabaltseisangus käsklus „RÜHM, JOONELE KAHTE (ÜHTE) VIIRGU, TEINE, KOLMAS, NELJAS JAGU — RIVITULT!“ (või täitekäsklused „VABALT!“, „RIVITULT!“). Täitekäskluse järel jääb eesmine (esimene) jagu oma kohale ja ülejäänud jaod rivistuvad joostes eesmise taha rühmajoonele vastavalt kahte või ühte viirgu oma kohtadele. Rühmavanem asub rivi lõppu oma kohale.

192. Rühma rivistamiseks joonelt ühes või kahes viirus tavapärasele rühmajoonele antakse valvel- või vabaltseisangus käsklus „RÜHM, RÜHMAJOONELE, *TEINE*, *KOLMAS*, *NELJAS JAGU* — **RIVITULT!**“ (või täitekäsklused „**VABALT!**“, „**RIVITULT!**“). Täitekäskluse järel jääb eesmine (esimene) jagu oma kohale ja ülejäänud jaod rivistuvad joostes eesmise taha rühmajoonele oma kohtadele. Rühmavanem asub rivi lõppu oma kohale.

193. Rühma rivistamiseks kahe- või ühekaupa kolonnist rühmakolonni antakse valvelseisangus käsklus „RÜHM, RÜHMAKOLONNI — **MARSS!**“. Täitekäskluse järel liiguvad rivi lõpus asuvad jaod vabasammul eesmise jao kõrvale paremale oma kohale ja jäävad iseseisvalt seisma. Rühmavanem asub rivi lõppu oma kohale.

194. Rühma rivistamiseks rühmakolonnist kolonni kahe- või ühekaupa pööratakse rühm tavapärasest liikumissuunast ümber (rühmavanem jääb rivi algusse) ja antakse valvelseisangus käsklus „RÜHM, KAHEKAUPA (ÜHEKAUPA) KOLONNI — **MARSS!**“. Täitekäskluse järel liiguvad vasakpoolsed jaod kästud uue rivistumismeetodi kohaselt (ühe- või kahekaupa) järjekorras parempoolse(te) ette oma kohale ja jäävad seisma. Rühmavanem asub iseseisvalt rivi algusse oma kohale. Pärast jagude kohale jõudmist ja paigale jäämist pööratakse rühm uuesti ümber.

195. Rühma rivistamisel muust rivistusmeetodist joonele kahte viirgu (või kolonni kahekaupa) jagude järjekorras või nimetatud rivistustest omakorda muusse rühma rivistusse, antakse rühmale esmalt käsklus „**RIVITULT!**“.

3.2.3 Rühma rivi sõidukitega

196. Rühma põhilised rivistusmeetodid koos sõidukitega on:
    1) rühm sõidukite joone ees joonel;
    2) rühm sõidukite kolonni küljel joonel ühekaupa;
    3) rühm sõidukitega kolonnide joonel jagude kaupa;
    4) rühm sõidukite joone ees kolonnide joonel jagude kaupa.

197. Rühma rivistumisel **sõidukite joone ees joonel** (joonis 3–16) seisab rühm rühmajoonel joonele rivistunud sõidukite ees nii, et rühma esimene viirg on sõidukite eesjoonest 5 m kaugusel. Sõidukite külgvahe rivis on 2 m. Rühma võib rivistada kas sõidukite ette keskele või paremale nii, et rühmaülem seisab sõidukite rivi parema tiivaga ühel joonel.

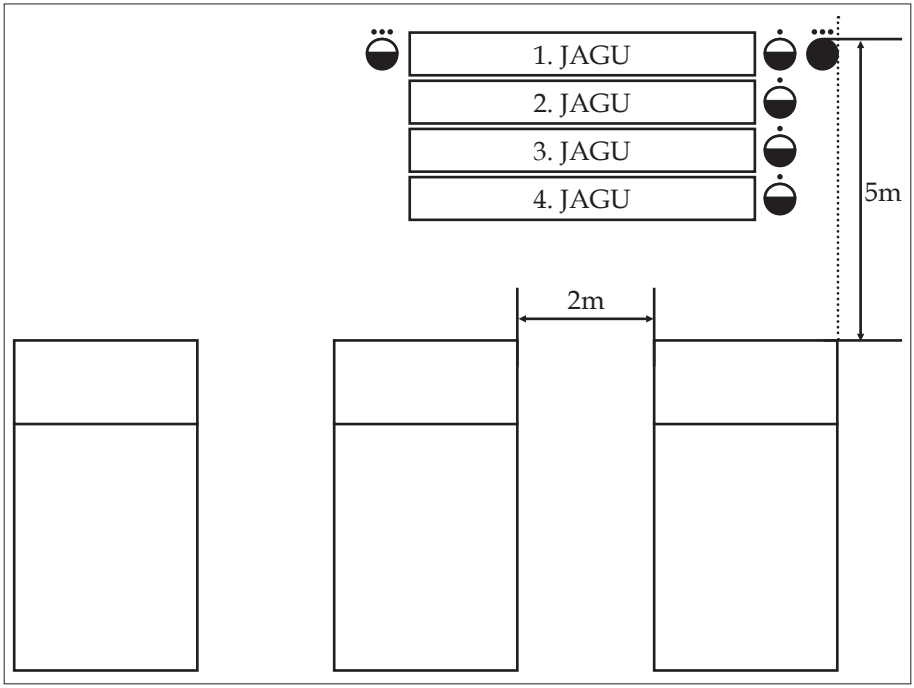

Joonis 3–16. Rühm sõidukite ees joonel

198. Rühma rivistumisel **sõidukite kolonni küljel joonel ühekaupa** (joonis 3–17) seisab rühm sõidukite küljel sõidukitest 2 m kaugusel. Sõidukite pikivahed rivis on 2 m. Rühma võib rivistada kas sõidukite küljele keskele või paremale nii, et rühmaülem seisab sõidukite rivi esiosaga ühel joonel või iga jao oma sõiduki kõrvale sarnaselt punktile 157.

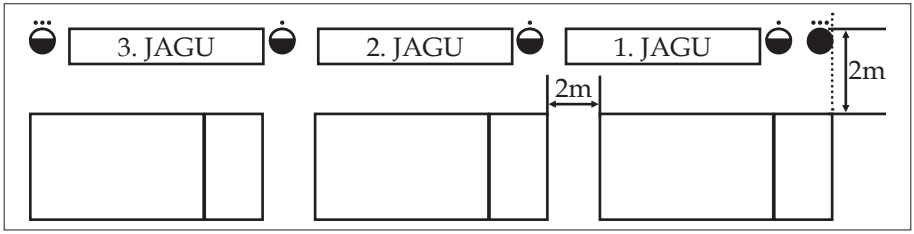

Joonis 3-17. Rühm sõidukite kolonni küljel joonel ühes viirus

199. Rühma rivistumisel **sõidukitega kolonnide joonel jagude** kaupa (joonis 3–18) seisab rühm jagude järjekorras vaheldumisi sõidukitega sarnaselt punktile 161. Sõidukite külgvahed rivis on 3 m. Rühmaülem seisab parempoolsest jaoülemast paremal ja rühmavanem vasakpoolsest sõidukist vasakul.

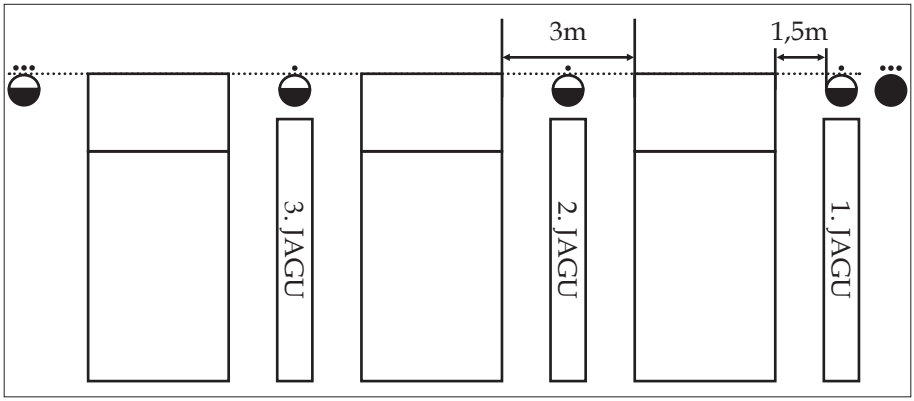

Joonis 3–18. Rühm sõidukitega kolonnide joonel jagude kaupa

200. Rühma rivistumisel **sõidukite joone ees kolonnide joonel jagude kaupa** (joonis 3–19) seisab rühm sõidukite joone ees jagude kaupa sarnaselt punktile 162. Sõidukite külgvahed rivis on 2 m. Rühmaülem seisab joonel parempoolsest jaoülemast paremal ja rühmavanem vasakpoolsest jaost vasakul.

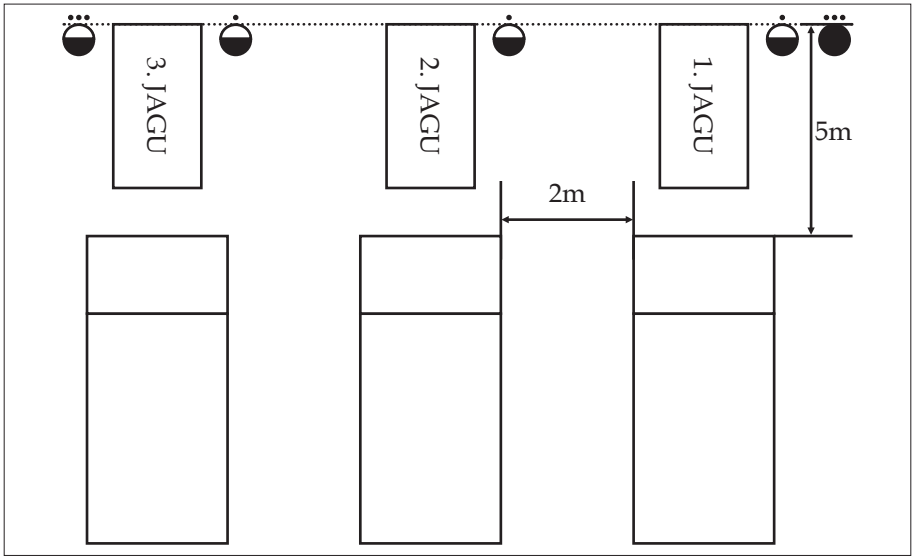

Joonis 3–19. Rühm sõidukite joone ees kolonnide joonel jagude kaupa

3.3 Kompanii rivi

3.3.1 Kompanii koosseis ja rivistumine

201. Kompanii koosneb üldjuhul kompaniiülemast, kompaniiülema abist, kompaniiveeblist ja 2–6 rühmast.

202. Kompanii allüksuste arv ja rivistumise kord määratakse relvaliigiüleselt ühtsena, lähtudes koosseisutabelist ja rivieeskirjast.

203. Kompanii tavapärased rivistumismeetodid on:
    1) joon rühmade kaupa (kompaniijoon);
    2) kolonn rühmade kaupa (kompaniikolonn);
    3) rühmakolonnide joon;
    4) rühmajoonte kolonn.

204. **Kompanii joonel rühmade kaupa** (joonis 3–20) paiknevad kompanii rühmad määratud järjekorras rühmajoontel üksteise kõrval alates paremalt. Rühmade vahekaugused on olenevalt rivistumistingimustest 2–4 m. Kompaniiülema abi asub parempoolse rühma ülemast 2 m paremal ja kompaniiülem kompaniiülema abist 2 m paremal. Kui kompaniiülemal on ette nähtud kaks abi, seisavad nad teineteise taga. Kompaniiveebel seisab vasakpoolsest rühmavanemast 2 m kaugusel vasakul.

Joonis 3–20. Kompanii joonel rühmade kaupa

205. **Kompanii kolonnis rühmade kaupa** (joonis 3–21) paiknevad kompanii rühmad määratud järjekorras rühmakolonnides üksteise taga. Rühmade vahekaugused on seistes olenevalt rivistumistingimustest 2–4 m, liikudes 4 m. Kompaniiülema abi asub eesmise rühma ülemast 2 m eespool ja kompaniiülem kompaniiülema abist 2 m eespool. Kui kompaniiülemal on ette nähtud kaks abi, seisavad nad teineteise kõrval. Kompaniikolonn rühmade kaupa on paremale pööratud kompaniijoon rühmade kaupa. Kompaniiveebel seisab tagumisest rühmavanemast 2 m kaugusel tagapool.

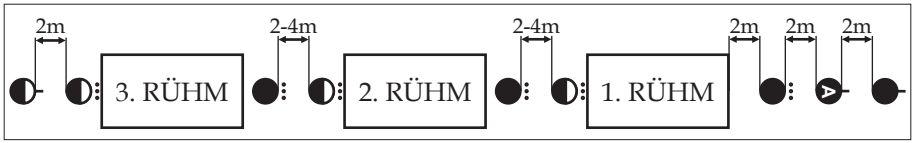

Joonis 3–21. Kompanii kolonnis rühmade kaupa

206. **Kompanii rühmakolonnide joonel** (joonis 3–22) paiknevad kompanii rühmad määratud järjekorras rühmakolonnides üksteise kõrval alates paremalt. Rühmade vahekaugused on olenevalt rivistumistingimustest 2–4 m. Kompaniiülema abi asub parempoolse rühma ülemast 2 m paremal ja kompaniiülem kompaniiülema abist 2 m paremal. Kui kompaniiülemal on ette nähtud kaks abi, seisavad nad teineteise taga. Kompaniiveebel seisab vasakpoolsest rühmavanemast 2 m kaugusel vasakul.

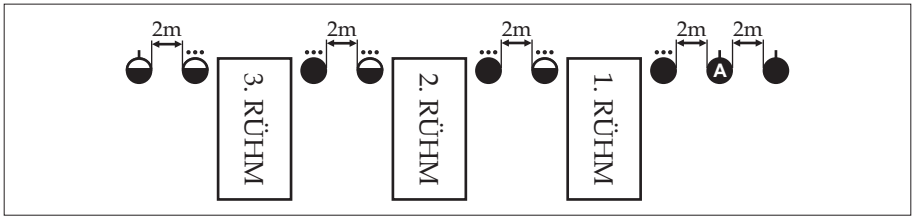

Joonis 3–22. Kompanii rühmakolonnide joonel

207. **Kompanii rühmajoonte kolonnis** (joonis 3–23) paiknevad kompanii rühmad määratud järjekorras rühmajoontel üksteise taga alates eesmisest. Rühmade vahekaugused on olenevalt rivistumistingimustest 2–4 m. Kompaniiülema abi asub eesmise rühma ülemast 2 m paremal ja kompaniiülem kompaniiülema abist 2 m paremal. Kui kompaniiülemal on ette nähtud kaks abi, seisavad nad teineteise taga. Kompaniiveebel seisab eesmise (erikorraldusega tagumise) rühma vanemast 2 m kaugusel vasakul.

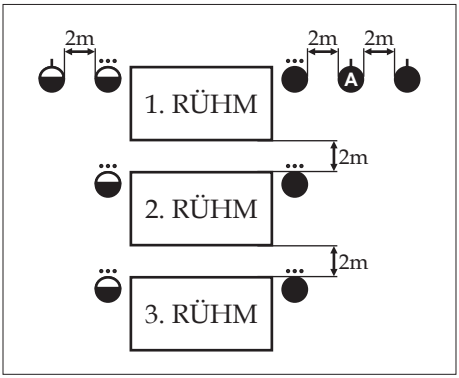

Joonis 3–23. Kompanii rühmajoonte kolonnis

208. **Alusrühm** on kompanii eesmine rühm, kelle järgi ülejäänud kompanii rivistub ja liigub.

209. Kompanii rivistatakse (tavapärasele) kompaniijoonele käsklusega „KOMPANII, JOONELE — **KOGU!**“. Kompaniiülem asub (vajadusel) enne oma kohale valvelseisangusse ja osutab joone, kuhu rühm peab rivistuma. Selleks sirutab ta vasaku (erandjuhul kompanii endast paremale rivistamiseks parema) sirge rusikas käe maapinnaga paralleelselt otse küljele. Täitekäskluse järel:
   1) kompaniiülema abi asub oma kohale osutatud joonele kompaniiülemast 2 m kaugusele (omavahelist 2 m vahet võib ka mõõta, tõstes mõlemalt poolt vastakuti sirge käe maapinnaga paralleelselt küljele);
   2) esimene rühm rivistub kompaniiülema osutatud joonele kompaniiülema abi järel alates 2 m kauguselt alusrühmana punkti 177 kohaselt;
   3) järgmised rühmad rivistuvad määratud järjekorras alusrühma järel 2 m vahedega;
   4) kompaniiveebel asub rivi lõppu 2 m kaugusele viimasest rühmavanemast, vaadates paremale.

210. Joonele kogumisel pärast alusrühma kohale asumist laseb kompaniiülem käe alla ja kontrollib joondumist, vajaduse korral liikudes. Rivistumisel joondumise lõpetamiseks annab kompaniiülem käskluse „**VALVEL!**“, mille järel lastakse rivis käed alla ja pea pööratakse otse, ning asub oma kohale.

211. Kompanii rivistatakse (tavapärasesse) kompaniikolonni käsklusega „KOMPANII, KOLONNI — **KOGU!**“. Kompaniiülem asub (vajadusel) varem oma kohale valvelseisangusse, osutades kolonni rivistumise alguspunkti ning keha suunaga kolonni suuna. Endale paremaks tähelepanu juhtimiseks võib ta tõsta rivistumise ajaks vasaku rusikas käe otse üles. Täitekäskluse järel:
   1) kompaniiülema abi asub oma kohale kompaniiülema seljataha 2 m kaugusele;
   2) esimene rühm rivistub kompaniiülema osutatud suunas alusrühmana kompaniiülema abi järel alates 2 m kauguselt kolonni punkti 179 kohaselt;
   3) järgmised rühmad rivistuvad määratud järjekorras alusrühma järel 2 m vahedega.
   4) kompaniiveebel asub rivi lõppu 2 m kaugusele viimasest rühmavanemast.

212. Kolonni kogumisel pärast alusrühma kohale asumist pöörab kompaniiülem ümber ja kontrollib joondumist, vajaduse korral liikudes. Rivistumisel joondumise lõpetamiseks annab kompaniiülem käskluse „**VALVEL!**“, mille järel lastakse rivis käed alla ja pea pööratakse otse, ning asub oma kohale.

213. Kompanii rivistatakse rühmakolonnide joonele käsklusega „KOMPANII, RÜHMAKOLONNIDE JOONELE — **KOGU!**“. Kompaniiülem tegutseb punkti 202 kohaselt. Täitekäskluse järel:
   1) kompaniiülema abi asub oma kohale osutatud joonele kompaniiülemast 2 m kaugusele;
   2) esimene rühm rivistub kompaniiülema osutatud joonele kompaniiülema abi järel alates 2 m kauguselt alusrühmana punkti 179 kohaselt nii, et rühmaülem asub eesmise viiru joonele rühma paremale tiivale, vaadates paremale, ja rühmavanem samamoodi rühma vasakule tiivale;
   3) järgmised rühmad rivistuvad määratud järjekorras alusrühma järel 2 m vahedega.
   4) kompaniiveebel asub rivi lõppu 2 m kaugusele viimasest rühmavanemast, vaadates paremale.

214. Kompanii rivistatakse rühmajoonte kolonni käsklusega „KOMPANII RÜHMAJOONTE KOLONNI — **KOGU!**“ Kompaniiülem tegutseb sarnaselt punktile 202. Täitekäskluse järel:
   1) kompaniiülema abi asub oma kohale kompaniiülema taha 2 m kaugusele;
   2) esimene rühm rivistub kompaniiülema osutatud joonele kompaniiülema abi järel alates 2 m kauguselt alusrühmana punkti 177 kohaselt;
   3) järgmised rühmad rivistuvad esimese rühma taha 2 m kaugusele punkti 177 kohaselt selliselt, et rühmaülemad ja rühmade parempoolsed kolonnid (jaoülemad) seisavad täpselt üksteise taga;
   4) kompaniiveebel asub esimese (erikorraldusega viimase) rühma rivi lõppu 2 m kaugusele rühmavanemast, vaadates paremale.

215. Erakorralisel vajadusel ja sobivate tingimuste olemasolul võib kompanii rivistada vastavate käsklustega ka joonele või kolonni, kahe- või ühekaupa.

3.3.2 Kompanii liikumine ja ümberrivistumine

216. Kompanii liigub üldjuhul kolonnis. Joonel liigutakse ainult väiksemateks ümberpaigutusteks. Kompanii tegutseb paigal ja liigub üheaegselt üldjuhul samade käskluste järgi kui rühm, jagu ja üksiksõdur. Rühmade pikivahe liikumisel on 4 m.

217. Kompanii õige liikumissuuna, sammu pikkuse ja sageduse eest vastutab kompaniiülem, kes liigub kompanii rivi ees ja kellele kompanii rühmade kaupa samamoodi järgneb. Kui kompanii liigub üksikult, võib kompaniiülem väljaõppe või kontrolli eesmärgil liikuda rühma rivi kõrval. Sel juhul hoiab õiget liikumissuunda, sammu pikkust ja sagedust kompaniiülema käskluste ja juhiste järgi kas kompaniiülema abi või eesmise rühma (alusrühma) ülem. Kui kompanii liigub pataljoni kolonni koosseisus (välja arvatud tseremoonial), võivad kompaniiülem või kompaniiveebel ajutiselt lühikeseks ajaks rivist oma kohalt lahkuda rühmade üldise rivikorra kontrolliks või parandamiseks.

218. Kui kompaniiülem liigub kolonnis rivi ees, täidab tema rivikäsklusi alusrühm, kuna järgmiste rühmade ülemad annavad oma rühmale samad käsklused järjest iseseisvalt. Kompanii liikumiselt peatumiseks ja seisma jäämiseks annab kompaniiülem kompanii eest eesmisele rühmale käsklused „*ESIMESE* KOMPANII *ESIMENE* RÜHM PAIGAL — **MARSS!**“ ja „*ESIMENE* RÜHM — **SEIS!**“. Järgmiste rühmade ülemad jätavad oma rühmad õigetele vahedele valvelseisangusse seisma iseseisvalt sarnaste käsklustega. Järgnev vabaltseisangu võtmine, kohendamine, pöörded vms sooritatakse kompaniiülema vastava käskluse peale. Kui kompaniiülem liigub kompaniikolonni kõrval, omades rühmadest ülevaadet, annab ta rivikäsklused kogu kompaniile otse. Kui kompanii seisma jäämiseks on vaja rühmade vahesid koondada või muutub kompanii rivistusmeetod, võib ta anda kompanii peatamise algatamiseks esmalt käskluse eesmisele rühmale.

219. Kompanii rivistamiseks kompaniikolonnist rühmakolonnide joonele antakse käsklus „KOMPANII, RÜHMAKOLONNIDE JOONELE VASAKULE (PAREMALE) — **MARSS!**“. Täitekäskluse järel võtab eesmine rühm suuna paremale ja tema eeskujul tegutsevad järjest ka teised rühmad, võttes samal ajal õige külgvahe. Kui eesmine rühm on jõudnud rivistumisjoonele, jäetakse ta käsklustega seisma. Ülejäänud rühmad järgivad rivistumisjooneni jõudes eesmise rühma eeskuju. Kui rühmakolonnide joonele rivistumine toimub paremale, liiguvad

järgnevad rühmad üldjuhul (rivi algus paremalt) enne rivistumisjoonele suundumist eesmisest rühmast järjest vasakult tagant mööda.

220. Kompanii rivistamiseks kompaniikolonnist rühmajoonte kolonni antakse käsklus „KOMPANII, RÜHMAJOONTE KOLONNI PAREMALE (VASAKULE) — **MARSS!**“. Täitekäskluse järel võtab eesmine rühm (olenevalt asukohast) suuna paremale ja tema eeskujul tegutsevad ka teised rühmad, võttes samal ajal õige külgvahe või kui eesmine rühm on juba oma asukohas, suunduvad järgmised rühmad temast paremale. Kui eesmine rühm on jõudnud rivistumisjoonele, jäetakse ta käsklustega seisma. Ülejäänud rühmad järgivad rivistumisjooneni jõudes eesmise rühma eeskuju. Kui rühmajoonte kolonn rivistatakse vasakule, liiguvad järgnevad rühmad üldjuhul (rivi algus paremalt) enne rivistumisjoonele suundumist eesmisest rühmast järjest paremalt tagant mööda.

221. Ülema eelneva käsu või korraldusega võib kompaniikolonnist rühmajoonte kolonni või paremale pööratud rühmakolonnide joonelt (vasakpoolse rivi algusega rühmajoonte kolonn) kompaniikolonni ümberrivistumine toimuda kiiruse ja sujuvuse eesmärgil rühmade kaupa käigult pöördega.

222. Kompanii rivistamiseks rühmakolonnide joonelt või rühmajoonte kolonnist kompaniikolonni alustatakse eesmise (esimese) rühmaga (rühmakolonnis) liikumist. Ülejäänud rühmad järgnevad eesmisele rühmale järjekorras õige vahega ja võttes käigult eesmise taha sirgjoonele.

3.3.3 Kompanii rivi sõidukitega

223. Kompanii põhilised rivistusmeetodid koos sõidukitega on:
   1) kompanii sõidukite joone ees joonel;
   2) kompanii sõidukite rühmakolonnide ees rühmakolonnide joonel;
   3) kompanii sõidukitega kolonnide joonel jagude kaupa;
   4) kompanii sõidukite joone ees kolonnide joonel jagude kaupa.

224. Kompanii rivistumisel **sõidukite joone ees joonel** (joonis 3–24) seisab kompanii rühmade kaupa joonele rivistunud sõidukite ees nii, et kompanii esimene viirg on sõidukite eesjoonest 5 m kaugusel. Sõidukite külgvahe rivis on 2 m. Kompanii võib rivistada kas sõidukite ette keskele või paremale nii, et kompaniiülem seisab sõidukite rivi parema tiivaga ühel joonel.

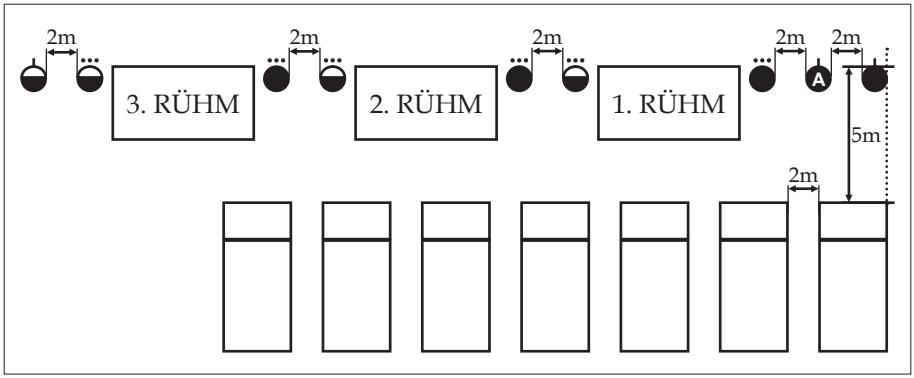

Joonis 3–24. Kompanii sõidukite joone ees joonel

225. Kompanii rivistumisel **sõidukite rühmakolonnide ees rühmakolonnide joonel** (joonis 3–25) seisab iga rühm oma kolonni rivistatud sõidukite ees rühmakolonnis, moodustades kompanii rühmakolonnide joone. Sõidukite kolonnide külgvahe rivis on 4 m, sõidukite pikivahe 2 m. Rühmakolonnide joone eesmine viirg seisab sõidukite kolonnide eesmisest servast 20 m kaugusel. Kui rühma koosseisus on rohkem kui neli allüksust, võib rivistuda võimaluse korral nii, et iga allüksus moodustab rivis omaette kolonni. Kompaniiülem ja kompaniiülema abi seisavad parempoolsest rühmaülemast paremal ja kompaniiveebel vasakpoolsest rühmavanemast vasakul.

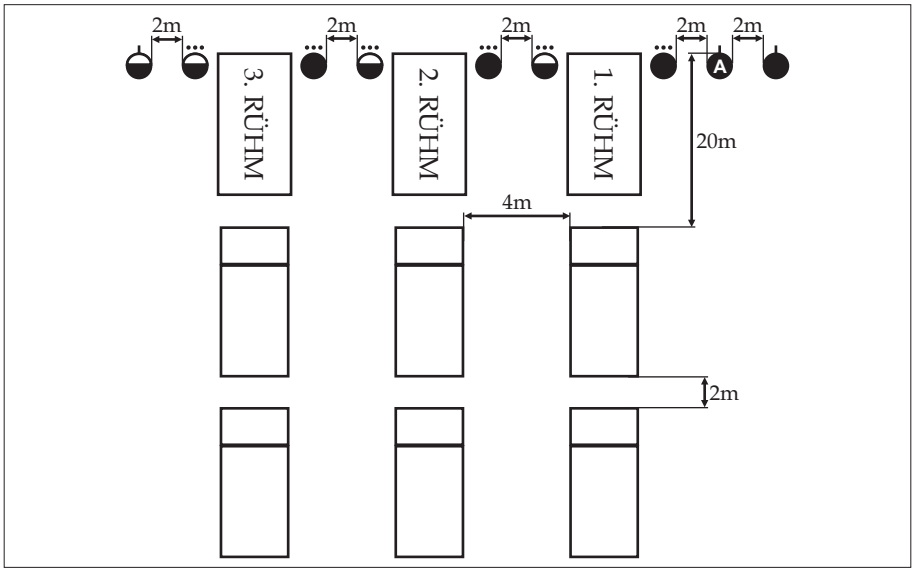

Joonis 3–25. Kompanii sõidukite rühmakolonnide ees rühmakolonnide joonel

226. Kompanii rivistumisel **sõidukitega kolonnide joonel jagude kaupa** seisab kompanii rühmade-jagude järjekorras vaheldumisi sõidukitega sarnaselt punktile 199. Sõidukite külgvahe rivis on 3 m. Kompaniiülem ja kompaniiülema abi seisavad parempoolsest rühmaülemast paremal ja kompaniiveebel vasakpoolsest rühmavanemast vasakul.

227. Kompanii rivistumisel **sõidukite joone ees kolonnide joonel jagude kaupa** seisab kompanii sõidukite joone ees rühmade-jagude kaupa sarnaselt punktile 200. Sõidukite külgvahe rivis on 2 m. Sõidukite rühmade külgvahe on 4 m. Kompaniiülem ja kompaniiülema abi seisavad joonel parempoolsest rühmast paremal ja kompaniiveebel vasakpoolsest rühmast vasakul.

4. ÜKSUS RIVIS

4.1 Pataljoni rivi

228. Pataljon koosneb üldjuhul pataljoniülemast, pataljoniveeblist, pataljoni staabist ja 2–6 kompaniist.

229. Pataljoni allüksuste arv ja rivistumise järjekord määratakse relvaliigiüleselt ühtsena, lähtudes koosseisutabelist ja rivieeskirjast. Pataljon rivistub üldjuhul järjekorras:
   1) pataljoniülem;
   2) pataljoni staap;
   3) staabikompanii (või pärast põhikompaniisid);
   4) põhikompaniid vastavalt relvaliigile;
   5) lahingutoetuskompanii vastavalt relvaliigile;
   6) tagalakompanii või staabi- ja tagalakompanii;
   7) pataljoniveebel.

230. Pataljoni rivistusmeetodid on:
   1) pataljoni joon rühmadena;
   2) pataljoni kolonn rühmade kaupa;
   3) pataljoni joon rühmakolonnide joonena;
   4) pataljoni kolonn rühmajoonte kolonnide kaupa;
   5) pataljoni joon kompaniide rühmajoonte kolonnidena (joonis 4–1);
   6) pataljoni joon kompaniikolonnide joonena (joonis 4–2).

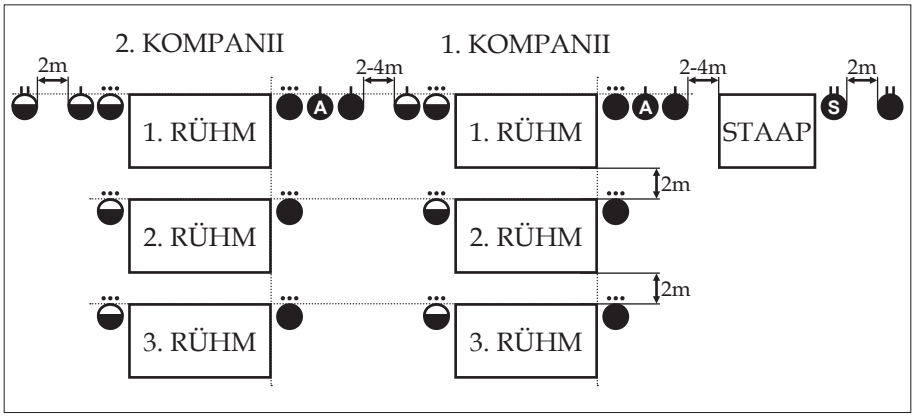

Joonis 4–1. Pataljoni joon kompaniide rühmajoonte kolonnidena

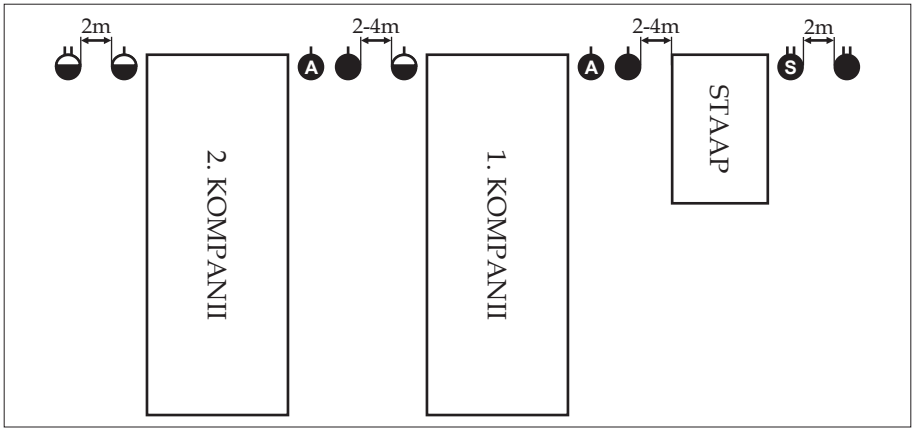

Joonis 4–2. Pataljoni joon kompaniikolonnide joonena

231. Pataljoni rivistumisel joonele asub pataljoniülem pataljoni staabiülemast või pataljoni lipust 2–4 m paremal ja pataljoniveebel vasakul tiival asuva (viimase) kompanii veeblist 2 m vasakul.

232. Pataljoni kompaniide pikivahe rivis paigal on üldjuhul (olenevalt tingimustest) 4 m, liikumisel 8 m.

233. Pataljon tegutseb paigal ja liigub üldjuhul sarnastel põhimõtetel kui kompanii, rühm, jagu ja üksiksõdur.

4.2 Brigaadi rivi

234. Brigaad koosneb üldjuhul brigaadiülemast, brigaadiveeblist, brigaadi staabist ja pataljonidest ning üksikkompaniidest.

235. Brigaadi (muu struktuuriüksuse) üksuste (väeüksuste) arv ja rivistumise järjekord määratakse lähtudes koosseisutabelist ja rivieeskirjast. Brigaad rivistub üldjuhul järjekorras:
    1) brigaadiülem;
    2) brigaadi staap;
    3) staabiüksus (või pärast lahingutoetus- ja enne tagalaüksust);
    4) põhiüksused vastavalt väeliigile, struktuuriüksusele või relvaliigile;
    5) lahingutoetusüksused;
    6) tagalaüksus;
    7) brigaadiveebel.

236. Brigaadi (muu struktuuriüksuse) koosseisus olevate relvaliikide üksused rivistatakse üldjuhul nende asutamise vanuse järjekorras alates vanemast.

5. TERVITAMINE JA PEA PALJASTAMINE

5.1 Tervitamine väljaspool rivi

237. Väljaspool rivi algab kaitseväelase tervitus 4 m (umbes viie sammu) kaugusel enne tervitatava (tervitatavast) möödumist ja lõpeb kohe tervitatava (tervitatavast) möödumisel.

238. **Väljaspool rivi paigal peakatteta** tervitab kaitseväelane järgmiselt:
   1) võtta valvelseisang;
   2) pöörata tervitatava suunas, vaadata tervitatavale silma;
   3) teha kerge peanoogutus;
   4) saata tervitatavat kerge peapöördega.

239. **Väljaspool rivi paigal peakattes** tervitab kaitseväelane järgmiselt (joonis 5–1):
   1) võtta valvelseisang;
   2) pöörata tervitatava suunas, vaadata tervitatavale silma;
   3) tõsta parem käsi järsu kindla liigutusega meelekoha juurde (tervitusasendisse);
   4) küünarnukk on õla kõrgusel, käsi randmest sirge, peopesa suunatud alla;
   5) sõrmed koos, pöial vastu nimetissõrme, nimetissõrme ja keskmise sõrme otsad puudutavad kergelt meelekohta või peakatte äärt;
   6) saata tervitatavat kerge peapöördega.

Joonis 5–1. Kaitseväelase tervitus väljaspool rivi paigal peakattes

240. **Väljaspool rivi liikumisel peakatteta** tervitab kaitseväelane järgmiselt:
   1) jätta käed liikumatult kõrvale;
   2) pöörata pea järsu liigutusega tervitatava suunas;
   3) vaadata tervitatavale silma;
   4) teha kerge peanoogutus.

241. **Väljaspool rivi liikumisel peakattes** tervitab kaitseväelane järgmiselt (joonis 5–2):
   1) jätta vasak käsi liikumatult kõrvale sarnaselt valvelseisanguga;
   2) pöörata pea järsu liigutusega tervitatava suunas, vaadata tervitatavale silma;
   3) tõsta parem käsi järsu kindla liigutusega meelekoha juurde (tervitusasendisse);
   4) küünarnukk on õla kõrgusel, käsi randmest sirge, peopesa suunatud alla;
   5) sõrmed koos, pöial vastu nimetissõrme, nimetissõrme ja keskmise sõrme otsad puudutavad kergelt meelekohta või peakatte äärt;

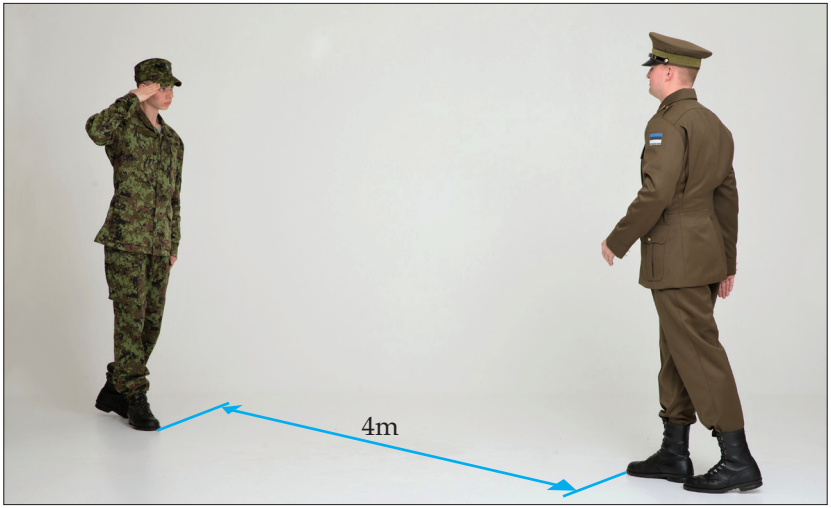

Joonis 5–2. Kaitseväelase tervitus väljaspool rivi liikumisel peakattes

242. **Rivitult koos paigal** olevad kaitseväelased tervitavad käskluse peale „**VALVEL!**“, mille annab vanem või esimesena ülemat märganud kaitseväelane. Suurema hulga kaitseväelaste koos viibimisel võib vajaduse korral käsklust edasi dubleerida. Tervitamine lõpeb tervitatava käsklusega „**VABALT!**“ või tervitatava möödumise järel.

243. **Tulirelva kandes tervitamisel** kätt tervitusasendisse ei tõsteta, välja arvatud relva kandmisel seljalasendis või püstoli kandmisel (kabuuris), kui tervitatakse tavapärases korras.

244. Tingimustes, kus tervitamiseks valvelseisangu võtmine pole võimalik või otstarbekas, kuid kõik rivitult koos olevad (tegutsevad) kaitseväelased peaksid märkama saabuvat ülemat, võib anda käskluse „**TÄHELEPANU!**“. Käskluse peale veenduvad kõik koos olevad kaitseväelased, kes saabus, ja kui ülem ei anna muid käsklusi ega korraldusi, jätkavad seejärel iseseisvalt oma tegevust.

5.2 Tervitamine rivis

245. Rivis tervitamine toimub üheskoos käskluste peale. Kui rivis seistes (rivi ees) ülem puudub, annab käsklused tervitamiseks rivis olev vanem kaitseväelane või esimesena ülemat märganud kaitseväelane.

246. **Rivis paigal peakattes** tervitavad kaitseväelased käskluse peale „*RÜHM* — **VALVEL!**“ ja „PAREMALE (VASAKULE, KESKELE) — **VAAT!**“. Viimase täitekäskluse järel:
   1) kõigil pöörata pea järsult kästud suunas, tõsta pisut lõuga, vaadata tervitatavale silma;
   2) rivi tiival või rivi ees üksikuna paiknevad ülemad tervitavad tervitusvõttega sarnaselt punktile 239;
   3) saata tervitatavat peapöördega.

247. Tervitamise lõpetamiseks rivis paigal antakse käsklus „OTSE—**VAAT!**“. Käskluse järel pöörata pea järsu liigutusega otse ja jääda valvelseisangusse kuni järgmise käskluseni. Ülemad lõpetavad tervitusvõtte.

248. **Rivis liikumisel peakattes** tervitavad ühekaupa rivi ees (vajaduse korral kõrval) liikuvad ülemad tervitusvõttega sarnaselt punktile 241. Põhirivi seest (sealhulgas nurgast) tervitusvõttega ei tervitata.

249. Tseremooniatel toimub **tervitamine rivis käskluste peale** valvelsammul ja peapöördega. Sellele eelneb ja järgneb taktsammul liikumine.

250. Tervitamiseks rivis liikumisel käskluste peale alustada käsklusega „VALVELSAMMU — **MARSS!**“ liikumist valvelsammul. Vasaku jala mahapanekul antava käskluse PAREMALE (VASAKULE) — **VAAT!**“ järel:
   1) teha parema jalaga veel üks samm;
   2) koos vasaku jala uuesti mahapanekuga pöörata pea järsu liigutusega tervitatava poole, tõsta pisut lõuga, saata tervitatavat pilguga;
   3) rivi ees ühekaupa liikuvad ülemad tervitavad sarnaselt punktile 241.

251. Tervitamine rivis liikumisel käskluste peale (valvelsammul) lõpeb vasaku jala mahapanekul antava käsklusega „TAKTSAMMU — **MARSS!**“. Käskluse järel:
   1) teha parema jalaga veel üks valvelsamm;
   2) teha vasaku jalaga rõhutatud samm, pöörates samal ajal pea järsu liigutusega otse;
   3) jätkata liikumist taktsammul.

252. **Rivis paigal ja liikumisel peakatteta** tervitamine toimub samamoodi kui peakattega, kuid ülemad tervitusvõttega ei tervita.

253. **Tervitamine rivis transpordivahendil** toimub vastavalt sõiduki ehituslikele iseärasustele ja tseremoonia korrale. Sõidukil on eemaldatud või avatud presentkatted ja sõitjatena osalevad kaitseväelased istuvad või seisavad (olenevalt sõiduki ehitusest) liikumatult oma kohal. Sõidusuunas istuvad või seisvad kaitseväelased pööravad tervituseks pea tervitatava poole. Sõidukijuht sõidu ajal ei tervita. Üldjuhul tõstavad üksuste ja allüksuste ülemad oma kohal sõidukil tervituseks käe tervitusasendisse.

5.3 Pea paljastamine

254. Pea paljastatakse rivis üldjuhul tseremooniatel.

255. Pea paljastatakse kas vabalt- või valvelseisangus vastavalt tseremoonia korrale või eelnevatele täpsustavatele juhistele. Kiivrid võetakse peast üldjuhul vaid ülema enne tseremooniat antud korralduse või juhise alusel.

256. Pea paljastamiseks antakse käsklus „MÜTSID (KIIVRID) — **PEAST!**“. Eelkäskluse järel haarata vasaku käega peakatte eesservast (mütsinokast) võimalikult keskelt. Kiivril vabastada enne ka lõuarihm. Täitekäskluse järel:
   1) tõsta peakate vasaku käega peast;
   2) lasta käsi koos peakattega vabalt otse alla küljele;
   3) peakatte sisemine pool jääb vastu reit (põhi väljapoole).

257. Pea katmiseks antakse käsklus „MÜTSID (KIIVRID) — **PÄHE!**“. Täitekäskluse järel:
   1) asetada peakate vasaku käega tagasi pähe;
   2) kohendada peakatet kiire liigutusega mõlema käega (ainult vasaku käega, kui parem käsi hoiab relva üleval);
   3) lasta mõlemad käed otse alla ja jääda senisesse seisangusse.

6. TÄIENDAVAD RIVILISED ÜLDTEGEVUSED

6.1 Riviülevaatus allüksuse koosseisus

258. Allüksuse koosseisus individuaalse riviülevaatuse läbiviimiseks (vajaduse korral ka ülema poolt tunnustuste personaalseks üleandmiseks) suurendatakse joonele rivistunud allüksuse viirgude vahesid vastavalt vajadusele ja viirgude arvule sammude võrra. Selleks antakse joonele rivistunud valvelseisangus allüksusele käsklus (näiteks neljas viirus allüksuse puhul) „ESIMENE VIIRG *KOLM* SAMMU, TEINE VIIRG *KAKS* SAMMU, KOLMAS VIIRG *ÜKS* SAMM EDASI — **MARSS!**“. Täitekäskluse järel astuda kästud arv samme ja jääda valvelseisangusse.

259. Riviülevaatuse lõppemisel antakse tavapärasesse rivikorda asumiseks valvelseisangus allüksusele käsklused (neljas viirus allüksuse puhul): „ESIMENE, TEINE, KOLMAS VIIRG ÜMBER — **PÖÖR!**“ ja „OMA KOHALE — **MARSS!**“. Oma kohale liikumiseks astuda vastavalt viirule sama arv samme, kui astuti enne rivi vahede suurendamiseks, pöörata ümber ja jääda valvelseisangusse.

6.2 Rivist välja tulek

260. Kaitseväelase käskluse peale rivist väljumine toimub üldjuhul:
    1) rivist välja;
    2) rivi ette;
    3) ülema juurde.

261. Rivist välja kutsumiseks antakse käsklused „*REAMEES TAMM!*“, „*VIIS* SAMMU RIVIST VÄLJA — **MARSS!**“. Esimese käskluse järel vastab kaitseväelane selgelt ja kõlavalt „MINA!“. Täitekäskluse järel:
    1) alustada liikumist vasaku jalaga;
    2) astuda kästud arv samme, lugedes esimese viiru joonelt, otse rivist välja;
    3) jääda valvelseisangusse.

262. Rivi ette kutsumiseks antakse käsklused „*REAMEES TAMM!*“, „*VIIS* SAMMU RIVI ETTE — **MARSS!**“. Esimese käskluse järel vastab kaitseväelane selgelt ja kõlavalt „MINA!“. Täitekäskluse järel:
    1) alustada liikumist vasaku jalaga;
    2) astuda kästud arv samme, lugedes esimese viiru joonelt, otse rivist välja;
    3) pöörata näoga rivi suunas;
    4) jääda valvelseisangusse.

263. Rivi eest tagasi rivvi liikumiseks antakse käsklus „OMA KOHALE — **MARSS!**“. Täitekäskluse järel liikuda taktsammul otse oma kohale rivis. Seljaga rivi poole seistes (rivist välja kutsutuna) pöörata esmalt näoga rivi poole.

264. Ülema juurde kutsumiseks antakse käsklused „*REAMEES KUUSK!*“, „**MINU JUURDE!**“. Kui käskluse annab ülema asetäitja (ka rivistaja), „***PATALJONIÜLEMA* JUURDE!**“. Esimese käskluse järel vastab kaitseväelane selgelt ja kõlavalt „MINA!“. Täitekäskluse järel:
   1) alustada liikumist vasaku jalaga;
   2) liikuda taktsammul rivi esimese viiru joonelt suunaga otse rivi ees seisva ülema ette;
   3) pikema vahemaa (üle 20 sammu) korral liikuda taktjooksul ja viimased sammud teha taktsammul;
   4) jääda seisma otse ülema ette umbes kahe sammu kaugusele valvelseisangusse;
   5) pöörata olenevalt saabumise suunast täpselt ülema poole;
   6) koos tagumise jala eesmise juurde toomisega tõsta käsi energiliselt hoogsalt tervitusasendisse;
   7) esineda ülemale ettekandega: „*HÄRRA KOLONEL, REAMEES KUUSK!*“;
   8) kui ülem on vastu tervitanud, lasta käsi kiirelt alla, jäädes valvelseisangusse.

265. Ülema juurde kutsutud kaitseväelase tagasi rivvi saatmiseks antakse käsklus „OMA KOHALE — **MARSS!**“. Täitekäskluse järel:
   1) võtta tervitusasend;
   2) pöörata kätt tervitusasendist alla laskmata ümber (lähemale poolele) tagasiliikumise suunas, jäädes valvelseisangusse;
   3) alustada liikumist vasaku jalaga, lastes samal ajal käe tervitusasendist alla;
   4) liikuda taktsammul otse rivvi oma kohale;
   5) pikema vahemaa (üle 20 sammu) korral liikuda suurem osa vahemaast taktjooksul.

266. Kui rivist välja kutsutud kaitseväelane asub mitte rivi eesmises, aga mõnes järgmises viirus, toimitakse järgmiselt:
   1) rivist välja kutsutav kaitseväelane puudutab märguandeks vasaku käega enda ees seisva kaitseväelase selga;
   2) rivist välja kutsutava kaitseväelase ees kolonnina seisvad kaitseväelased puudutavad märguandeks vasaku käega enda ees seisva kaitseväelase selga;

3) kui märguanne on jõudnud eesmises viirus seisva kaitseväelaseni (vabaltseisangust võtta enne ühtlasi valvelseisang), astuvad kõik rivist välja kutsutu ees kolonnina seisvad kaitseväelased üheaegselt vasaku jalaga sammu ette ja parema jalaga sammu paremale ning toovad vasaku jala parema juurde, vabastades nii koridori rivist väljumiseks;
4) pärast välja kutsutud kaitseväelase rivist väljumist astuvad koridori vabastanud kaitseväelased eelnenule vastupidiste sammudega kohe ja võimalikult üheaegselt tagasi oma kohale.
5) rivist välja kutsutud kaitseväelase tagasi rivvi saabumisel tegutsetakse sarnaselt rivist väljumisele, kuid kolonni eesmise kaitseväelase algatusel ja tagumiste märguandeta.

6.3 Ettekandega esinemine

267. Kõrgema ülema lähenedes rivistunud allüksusele (üksusele) annab vastava allüksuse (üksuse) ülem või rivistaja käsklused „*KOMPANII* — **VALVEL!**“ ja „PAREMALE (VASAKULE, KESKELE) — **VAAT!**“. Pärast viimase täitekäskluse andmist ülem või rivistaja:
1) võtab tervitusasendi;
2) pöörab läheneva ülema suunas ja liigub talle vastu, hoides käsi sarnaselt punktile 241 (ülem läheneb samamoodi);
3) jõudnud lähenevast ülemast 2–3 sammu kaugusele, jääb seisma (ülem jääb samuti seisma) ja esineb ettekandega;
4) pärast ettekande tegemist vabastab ülemale tee nii, et ülem jääks temast rivi poole, tehes selleks vasaku (parema) jalaga sammu taha vasakule (paremale), pöörates samaaegselt 90° paremale (vasakule) ja tuues parema (vasaku) jala vasaku (parema) juurde;
5) kõrgema ülema mööudes pöörab talle järele ja alustab järele liikumist (saatmist) kahe sammu kaugusel paralleelselt nii, et ülem jääb temast rivi poole;
6) jõudnud rivi keskkoha ette, peatub ülemaga samaaegselt ja pöörab ülemaga samaaegselt rivi poole, jäädes temast sammu võrra tahapoole;
7) pärast ülema käsklust „OTSE — **VAAT!**“ või „**VABALT!**“ laseb käe tervitusasendist alla.

268. Kui kõrgem ülem läheneb rivile tagantpoolt, pööratakse rivi vajaduse ja võimaluse korral enne ettekandega esinemist ümber.

269. Kui kõrgem ülem annab rivi ees käskluse mitte otse rivistunud allüksuse (üksuse) poole, vaid samal ajal rivistaja poole vaadates ja tavalise rõhutamata hääletooniga, siis allüksus (üksus) kõrgema ülema käsklust ei täida, vaid ootab rivistaja kordavat selgehäälset käsklust.

6.4 Liputoimkonna tegevus

6.4.1 Liputoimkond ja lipu asendid

270. Liputoimkond (kandelipu toimkond, kandelipu vahtkond) jalgsirivis koosneb tavapäraselt kolmest kaitseväelasest, kellest üks on lippur ja kaks lipusaaturid ehk lippuri assistendid. Kui liputoimkond liigub tseremoonial üksikult (näiteks Eesti Vabariigi lipp), lisandub liputoimkonnale toimkonna vanem ehk lipuohvitser. Lipusaaturiteks valitakse võimalikult sarnase kasvuga kaitseväelased, kes ühtlasi ei ole lippurist (ega liputoimkonna vanemast) kõrgemas auastmes.

271. Liputoimkond lipusõidukil koosneb vähemalt lippurist ja lipuohvitserist (üksuse ülem). Lipusaaturid määratakse vastavalt sõiduki ehitusele ja tseremoonia kavale. Lipusõiduk on üldjuhul maastikusõiduauto (maastur) või soomuk.

272. Liputoimkonna seisang on pidev valvelseisang, olenemata ülejäänud üksusele antavatest käsklustest. Vabaltseisangu võib võtta (samuti kohendada) vaid ülema vastava käskluse peale, mis on antud otse liputoimkonnale.

273. Lippu hoitakse järgmistes asendites:
    1) jalal;
    2) õlal;
    3) tervitusasendis;
    4) saluteerimisasendis;
    5) peakatteta asendis.

274. **Jalal** (joonis 6–1) hoitakse lippu paigal seistes. Jalalasendis:
    1) lipuvarras toetub püstloodis vastu maad, varda ots parema jala kõrval väljaspool;
    2) varras on parema õla vastas, parem käsi sirgelt alla lastud;
    3) parem käsi hoiab lipuvardast, pöial seestpoolt.

275. **Õlal** (joonis 6–2) hoitakse lippu taktsammul liikumisel. Õlalasendis:
    1) lipuvarras toetub paremale õlale maapinna suhtes umbes 45° nurga all;
    2) lipuvarda alumine ots on maapinnast vähemalt 50 cm kõrgusel;
    3) parem käsi on sirgelt piki lipuvarrast, hoides seda paremalt ja käelabaga pealt, keskmised sõrmed on koos lipuvarda peal, pöial hoiab vardast vasakult.

Joonis 6–1. Lipp jalal

Joonis 6–2. Lipp õlal

276. **Tervitusasendis** (joonis 6–3) hoitakse lippu riigihümni esitamisel, valvelsammul liikumisel, tervitamiseks kästava valvelseisangu ajal ja lipu rivi eest läbi liikumisel. Tervitusasendis:
   1) lipuvarras on püstloodis üles tõstetud, toetudes parema õla vastu ja kätele;
   2) parem käsi on sirgelt alla lastud ja toetab lipuvarda alumist otsa peopesaga;
   3) vasak käsi hoiab maapinnaga paralleelselt küünarnukist kõverdatuna lipuvardast õla kõrguselt, pöial seestpoolt.

277. **Saluteerimisasendis** (joonis 6–4) hoitakse lippu riigijuhtide tervitamisel paigal ja valvelsammul liikumisel. Paigal algab saluteerimine umbes 5–7 m enne presidendi lipuni jõudmist ja lõpeb kohe pärast möödumist. Paraadmarsil toimub saluteerimine vastavalt liinurite asetusele. Eesti riigilipuga ei saluteerita. Saluteerimisasendis:
   1) lipuvarras on paremal puusal-küljel maapinna suhtes umbes 30–40° nurga all otse ette langetatud, toetudes kätele (lipukangas ei puuduta maad);
   2) parem käsi on sirgelt kehast natuke tahapoole viidud ja toetab peopesaga lipuvarda alumist otsa;
   3) vasak käsi on sirgelt ette-paremale viidud ja hoiab lipuvarrast umbes rinna kõrguselt, pöial pealtpoolt.

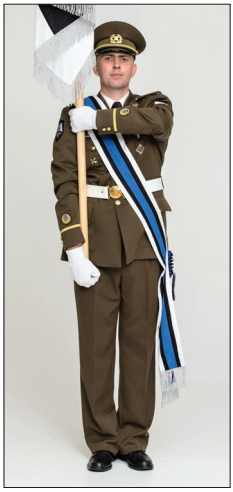

Joonis 6–3.
Lipp tervitusasendis

Joonis 6–4.
Lipp saluteerimisasendis

278. **Peakatteta asendis** (joonis 6–5) hoitakse lippu, kui ülejäänud üksusel on pea paljastatud. Peakatteta asendis:
   1) lipuvarras toetub maapinna suhtes umbes 80° nurga all vastu maad, varda ots parema jala saapa siseküljel;
   2) vasak käsi on rinna kõrgusel küünarnukist kõverdatud, lipuvarras toetub kõverdatud küünarliigese siseküljele, käelaba ja sõrmed on peopesaga sirgelt vastu rinda surutud;
   3) parem käsi on sirgelt alla lastud ja hoiab peakatet jala küljel.

Joonis 6–5.
Lipp peakatteta asendis

6.4.2 Liputoimkonna tegevus ja lipuvõtted

279. Üksuse liputoimkond rivistub üksuse koosseisus rivi algusest arvestades üksuse ülema järel ja enne eesmise allüksuse (või staabi) ülemat. Joonel paikneb liputoimkond ülejäänud üksuse esimese viiru joonel. Kolonnis paikneb liputoimkond üksuse kolonni keskjoonel.

280. Lipuvõtted sooritatakse sujuvalt, pöörates tähelepanu asendi fikseerimisele ja tasakaalule.

281. Rivis pöörete tegemise ajaks võtab lippur vasaku käega rinna kõrguselt jalalasendis lipuvardast ja tõstab mõlema käega varda alumist otsa umbes 10 cm võrra otse maapinnast kõrgemale.

282. Kui joonel üksusele antakse käsklus „*PATALJON*, PAREM — **POOL!**“, tegutseb liputoimkond täitekäskluse järel järgmiselt:
    1) toimkond teeb koos üksusega pöörde paremale;
    2) lippur (lipuohvitser) annab (vaiksema häälega) käskluse „TOIMKOND, *KOLM* SAMMU PAREMALE — **MARSS!**“;
    3) toimkond astub kolm sammu paremale, jäädes üksuse kolonni keskjoonele;
    4) vasakpoolne (pöörde järel tagumine) lipusaatur astub vasaku jalaga sammu vasakule ja parema jalaga ette lippuri kõrvale;
    5) parempoolne (pöörde järel eesmine) lipusaatur astub parema jalaga sammu paremale ja vasaku jalaga sammu taha lippuri kõrvale.

283. Kui kolonnis üksusele antakse käsklus „*PATALJON*, VASAK — **POOL!**“, tegutseb liputoimkond täitekäskluse järel järgmiselt:
    1) toimkond teeb koos üksusega pöörde vasakule;
    2) vasakpoolne (pöörde järel eesmine) lipusaatur astub vasaku jalaga sammu vasakule ja parema jalaga taha lippuri kõrvale;
    3) parempoolne (pöörde järel tagumine) lipusaatur astub parema jalaga sammu paremale ja vasaku jalaga sammu ette lippuri kõrvale;
    4) lippur annab käskluse „TOIMKOND, *KOLM* SAMMU EDASI — **MARSS!**“;
    5) toimkond astub kolm sammu edasi üksuse eesmise viiru joonele.

284. Kui joonel üksusele antakse kolonnis käsklus „VASAK — **POOL!**“ või kolonnis üksusele „PAREM — **POOL!**“, tegutseb liputoimkond sarnaselt punktidele 279 ja 280, kuid sooritab pöörded ja kohavahetuse sammud vastassuunas. Liikumise ajal liputoimkond pöördeid ei tee.

285. Lipu **jalalt õlale** võtmine toimub liikumise alustamise eelkäskluse järel järgmiselt:
   1) tõsta lippu parema käega maast üles, haarates vasaku käega lipuvardast paremast käest madalamalt;
   2) tõsta ja kallutada lipp mõlema käega paremale õlale;
   3) asetada parem käsi väljasirutatult lipuvardale ja seejärel vasak käsi kõrvale.

286. Lipu **õlalt jalale** võtmiseks (pärast liikumiselt peatumist):
   1) suruda parema sirge käega lipuvardale, kuni lipp tõuseb püstiasendisse;
   2) võtta vasaku käega rinna kõrguselt lipuvardast ja lasta vardal käte vahel maapinnale libiseda;
   3) suruda parema sirge käega lipuvarras vastu õlga ja lasta vasak käsi alla oma kohale.

287. Lipu **jalalt tervitusasendisse** võtmiseks:
   1) tõsta lippu parema käega maapinnalt otse üles, haarates vasaku käega lipuvardast paremast käest madalamalt;
   2) tõsta lippu mõlema käega üles, surudes seda samas vastu keha;
   3) haarata parema käe peopesaga lipuvarda alt ja hoida lipuvarrast vasaku käega õla kõrgusel keha vastas, käsi maapinnaga paralleelselt.

288. Lipu **tervitusasendist jalale** võtmiseks:
   1) haarata lipuvarrast alt toetava parema käega kiirelt lipuvardast küljelt;
   2) lasta lipuvardal käte vahel maapinnale libiseda;
   3) jätta parem käsi väljasirutatult lipuvardale ja asetada vasak käsi alla kõrvale.

289. Lipu **õlalt tervitusasendisse** võtmiseks (möödamarsi ajal):
   1) suruda parema käega lipuvardale ja tõmmata lipuvarrast parema käega õlal kõrgemale, haarates samas vasaku käega lipuvardast paremast käest madalamalt;
   2) haarata parema käe peopesaga lipuvarda alt ja hoida lipuvarrast vasaku käega õla kõrguselt;
   3) kallutada lipuvarrast alt parema käega enda poole tõmmates otse püsti, surudes seda samas õla kõrgusel vasaku käega vastu keha.

290. Lipu **tervitusasendist õlale** võtmiseks:
   1) haarata lipuvarrast alt toetava parema käega kiirelt lipuvardast küljelt;
   2) lasta lipuvardal käte vahel piisavalt allapoole libiseda ja kallutada lipp õlale otse tahapoole;

3) jätta parem käsi väljasirutatult lipuvardale ja seejärel vasak käsi kõrvale (liikuma).

291. Lipu **tervitusasendist saluteerimisasendisse** võtmiseks kallutada lipuvarrast sirgele vasakule käele (kätt lipuvardal pisut üles libistades) otse ette allapoole, lastes samal ajal paremat sirget kätt lipuvarda otsaga otse seljataha. Tagasi tervitusasendisse tõstmiseks teha vastupidine liigutus.

292. Lipu **saluteerimisasendist õlale** võtmiseks möödamarsi ajal tõsta lipp esmalt tagasi tervitusasendisse ja lasta kohe tervitusasendist õlalasendisse.

293. Lipu **jalalt peakatteta asendisse** võtmiseks tõsta eelkäskluse järel lipuvarda ots parema käega kiirelt parema jala siseküljele ja samal ajal asetada vasak käsi ümber pisut vasakule kaldu jääva lipuvarda vastu rinda. Pea paljastatakse ja kaetakse parema käega.

294. Lipusõidukil hoitakse lippu ühel kohal kindlas püstiasendis. Vajaduse ja võimaluse korral paigaldatakse sõidukisse lipuvarda ajutine tugi või kinnitus. Lippur seisab sõidusuunas ja hoiab lipuvardast. Lipuga tervitust ega saluteerimist sõidukil ei tehta.

6.5 Mõõga kandmine ja käsitsemine

6.5.1 Mõõga kandmine ja asendid

295. Mõõka kannavad ohvitserid ja allohvitserid pidulikel tseremooniatel või muudel pidulikel üritustel tseremoonia või ürituse kava kohaselt.

296. Mõõga tuppe kantakse rihmadega vöörihma küljes vasakul küljel. Mõõka hoitakse ja kantakse kinnastatud kätega. Mõõgavõtted tehakse valvelseisangus.

297. Mõõga kandmise ja hoidmise põhiasendid on:
   1) tupes;
   2) õlal;
   3) tervitusasendis paigal;
   4) tervitusasendis liikumisel;
   5) eelvõttes.

298. **Mõõk tupes** asendit (joonis 6–6) kasutatakse tavapäraselt rivis seistes, tavapärasel liikumisel taktsammul, rivistusel enne auavaldusi ja pea paljastamisel. See on ühtlasi algasend. Tervitamine tupes mõõgaga toimub üldises korras (parema käe tervitusvõttega). Tupesasendis:
   1) mõõga tupp koos mõõgaga ripub vasakul küljel, tera suunatud tahapoole maapinna suhtes umbes 45° nurga all;
   2) alla lastud vasak käsi hoiab mõõga tuppe rihmarõngaste vahekohalt, pöial seestpoolt;
   3) parem käsi on valvel- ja vabaltseisangus küljel, liikumisel liigub tavapärases taktis.

299. **Mõõk õlal** asendit (joonis 6–7) kasutatakse paraadmarsi ja kaitseväelise jalutuskäigu ajal taktsammul liikumisel. Õlalasendis:
   1) mõõga tupp ripub vasakul küljel, suunatuna tahapoole maapinna suhtes umbes 45° nurga all;
   2) alla lastud vasak käsi hoiab mõõga tuppe rihmarõngaste vahekohalt, pöial seestpoolt;
   3) mõõk toetub, tipp üles ja tera ettepoole suunatuna, küünarnukist pisut kõverdatud paremale käele;
   4) mõõgatera külg toetub vastu parema õla nukki ja õlavart;
   5) parem käsi hoiab mõõka käepidemest, pöial seestpoolt, nimetissõrm ja keskmine sõrm väljastpoolt ning ülejäänud sõrmed hoiavad käepideme tagantpoolt;
   6) liikumisel liigub parem käsi kergelt sammu taktis ette-taha.

Joonis 6–6.
Mõõk tupes

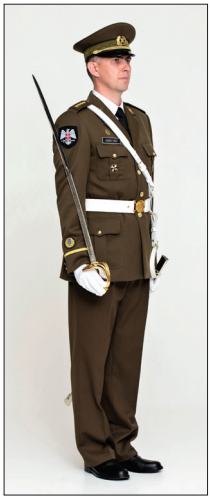

Joonis 6–7.
Mõõk õlal.
Käsi paigalasendis

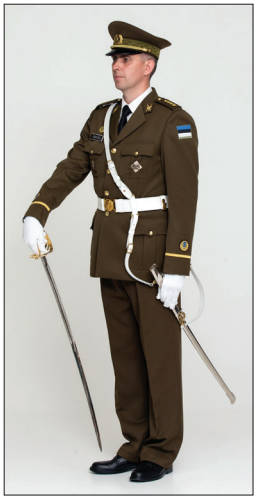

Joonis 6–8.
Mõõk
tervitusasendis paigal

300. **Mõõga tervitusasendit paigal** (joonis 6–8) kasutatakse tervituseks ja auavaldusteks paigal. Tervitusasendis paigal:
   1) mõõga tupp ripub vasakul küljel, suunatuna tahapoole maapinna suhtes umbes 45° nurga all;
   1) alla lastud vasak käsi hoiab mõõga tuppe rihmarõngaste vahekohalt, põial seestpoolt;
   3) mõõk on paremas käes alla lastuna diagonaalis jalgade ees, tipp vasakule ja tera sissepoole suunatuna;
   4) mõõga tipp on vasaku jala ees pisut vasakul maapinnast umbes 20 cm kõrgusel.

301. **Mõõga tervitusasendit liikumisel** (joonis 6–9) kasutatakse tervitamisel paraadmarsil. Tervitusasendis liikumisel:
   1) mõõga tupp ripub vasakul küljel, suunatuna tahapoole maapinna suhtes umbes 45° nurga all;
   2) alla lastud vasak käsi hoiab mõõga tuppe rihmarõngaste vahekohalt, pöial seestpoolt;
   3) mõõk on paremas käes otse ette alla lastuna 45° nurga all, tera sissepoole (vasakule) suunatuna;
   4) mõõga tipp on maapinnast umbes 20–30 cm kõrgusel.

Joonis 6–9.
Mõõk tervitusasendis liikumisel

302. Mõõgavõtete vahevõttena ja paraadmarsil valvelsammu ajal kasutatakse **eelvõtet** (joonis 6–10). Eelvõttes:
   1) mõõga tupp ripub vasakul küljel, suunatuna tahapoole maapinna suhtes umbes 45° nurga all;
   2) alla lastud vasak käsi hoiab mõõga tuppe rihmarõngaste vahekohalt, pöial seestpoolt;
   3) mõõk on paremas käes ees otse üles suunatuna, tera vasakul;
   4) parem käsi hoiab mõõka küünarnukist kõverdatuna maapinnaga paralleelselt, käekaitsega lõua kõrgusel, näost umbes kämbla laiuse kaugusel.

Joonis 6-10.
Eelvõte mõõgaga

6.5.2 Mõõga käsitsemine

303. Mõõga võtmiseks **tupest õlale** antakse paigal käsklus „MÕÕGAD ÕLALE — **VÕTT!**“. Eelkäskluse järel võtta parema käega mõõga käepidemest, kallutada vasaku käega mõõga tuppe pisut alla ja väljapoole ning tõmmata parema käega mõõka kämbla laiuse võrra tupest välja. Täitekäskluse järel tõmmata mõõk tupest, asetada eelvõttesse ja seejärel õlale.

304. Mõõk võetakse **paigal tervitusvõttesse** käsklusega „TERVITUSEKS — **VALVEL!**“ ja „KESKELE (PAREMALE, VASAKULE) — **VAAT!**“. Esimese käskluse eelkäskluse järel võtta parema käega mõõga käepidemest, kallutada vasaku käega mõõga tuppe pisut alla ja väljapoole ning tõmmata parema käega mõõka kämbla laiuse võrra tupest välja. Esimese käskluse täitekäskluse järel tõmmata mõõk tupest ja asetada eelvõttesse. Teise käskluse täitekäskluse järel langetada mõõk tervitusasendisse paigal ja pöörata samal ajal pea kästud suunas.

305. Mõõk võetakse liikumisel õlalasendist eelvõttesse käsklusega „VALVELSAMMU — **MARSS!**“. Täitekäskluse järel tõsta mõõk järgneva teise sammu (esimese valvelsammu) ajal kiirelt eelvõttesse.

306. Mõõk võetakse valvelsammul **liikumisel tervitusasendisse** käsklusega „PAREMALE (erandjuhul VASAKULE) — **VAAT!**“. Täitekäskluse järel langetada mõõk järgneva teise sammu (peapöörde) ajal eelvõttest kiirelt tervitusasendisse.

307. Mõõk võetakse valvelsammul **liikumisel tervitusasendist õlale** käsklusega TAKTSAMMU — **MARSS!**“. Eelkäskluse järel tõsta mõõk tervitusasendist eelvõttesse ja täitekäskluse järel langetada õlalasendisse.

308. Mõõga **tuppe** asetamiseks antakse paigal käsklus „MÕÕGAD TUPPE — **ASETA!**“. Eelkäskluse järel tõsta mõõk eelvõttesse ja keerata seejärel teraga diagonaalselt allapoole nii, et mõõga tipp ulatuks tupeni ja tera jääks ettepoole. Samaaegselt mõõga keeramisega võtta vasaku käega mõõga tupest ülemise kanderõnga kohalt, kallutada käega mõõga tuppe pisut alla ja väljapoole (joonis 6–11). Tõsta vajaduse korral põial mõõga teraviku hõlpsamaks tupe suudmele suunamiseks üles. Suruda mõõk tuppe sedavõrd, et tera jääks umbes kämbla laiuse võrra tupest välja. Täitekäskluse järel suruda mõõk kiire liigutusega lõpuni tuppe ja jääda vasaku käega mõõga tuppe hoides valvelseisangusse.

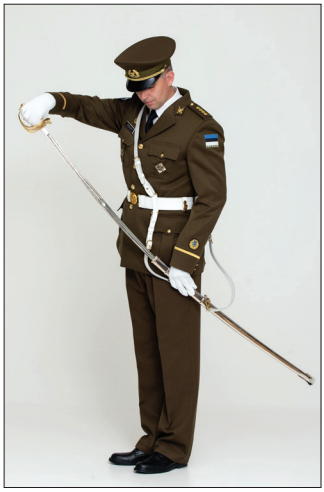

Joonis 6–11.
Mõõga tuppe asetamine

6.6 Pärja asetamine

309. Pärjatoimkond kaasatakse ametlikele tseremooniatele, kus on kavas pärja asetamine ülema (ametiisiku) poolt. Pärjatoimkonna ülesandeks on ülema (ametiisiku) pärja pidulik asetamine mälestus- või auavalduse rajatise jalamile. Pärjatoimkonna koosseisus on **kaks pärja kandjat** ja **pärja asetaja** (ülem). Pärja kandjateks valitakse võimalikult sarnase kasvuga kaitseväelased.

310. Kõrvuti seisvad pärja kandjad võtavad pärja enda vahele selliselt, et pärjale lähem käsi toetab pärga ülevaltpoolt ja kaugem käsi hoiab keha eest sirgena altpoolt. Pärg on maapinna suhtes umbes 45° nurga all liikumise suunas, puutudes õrnalt vastu kandjate sisekülge. Pärja kandjate vanem on üldjuhul parempoolne kandja (joonis 6–12). Pärja asetaja asub kandjate taha sobivale kaugusele.

Joonis 6–12. Pärja asetajad

311. Pärja asetamise kohast varem määratud kauguselt annab pärja kandjate vanem vaiksemal häälel käskluse „(AEGLAST) VALVELSAMMU — **MARSS!**“, mille peale alustatakse liikumist pärja asetamise koha juurde. Pärja asetaja järgneb neile mõne sammu kaugusel. Jõudnud asetamiskohast umbes kahe sammu kaugusele, annab pärjatoimkonna vanem käskluse „**SEIS!**“. Seejärel pärja kandjad samaaegselt:
   1) pööravad näoga teineteise vastu;
   2) astuvad pikema sammu diagonaalis ette vasakule, pöörates samas päripäeva paremale, jäädes tuleku suunaga risti;

3) astuvad pikema sammu diagonaalis ette vasakule, pöörates samas päripäeva paremale nii, et, pärg jääb tuleku suunast vastassuunda;
4) astuvad asetamiskohapoolse jalaga sammu otse küljele, jättes ühtlasi välimise jala paigale, kummarduvad asetamiskohapoolset jalga põlvest kõverdades koos pärjaga asetamise koha juurde ja asetavad pärja (joonis 6–13);
5) asetamiskohapoolset jalga tagasi kõrvale tõstes tõusevad püsti valvelseisangusse;
6) astuvad sammu tagasi (kui kohapealne ruum võimaldab);
7) pööravad asetamiskohast väljapoole ja tõstes tagumise jala eesmise juurde, tõstavad samaaegselt käe hoogsalt tervitusasendisse.

Joonis 6–13.
Pärja asetamine kohale

312. Kui pärja kandjad on pärja kohale asetanud, astub pärja asetaja pärja juurde, kohendab pärja linti, astub mõne sammu tagasi ja tervitab tervitusvõttega (tsiviilriietuses pea langetamise või noogutusega). Kui pärja asetaja tervituse lõpetab, lasevad ka pärja kandjad käed tervitusasendist alla. Kui pärja asetaja liigub eemale, liiguvad kandjad määratud kohale taktsammul kolonnis ühekaupa alates kandjate vanemast.

6.7 Aupaukude laskmine käsitulirelvast

313. Aupaukude laskmise tseremoonia korraldatakse ja üksuse suurus määratakse tseremoniaaleeskirjas.

314. Aupauke (käsitulirelvast) lastakse kas karabiinist (vintpüssist) või automaadist, erandjuhul püstolkuulipildujast, paukpadrunitega ja relva suudmele kinnitatava paukpadrunite laskmise otsikuta. Relv ja laskemoon peavad olema hooldatud ja kontrollitud. Aupaukude laskmine suurtükist kirjeldatakse tseremoniaaleeskirjas.

315. Enne tseremoonia algust kinnitatakse ülema käskluse peale ettenähtud arvu paukpadrunitega laetud salved. Relva ei vinnastata.

316. Karabiini jalalt palge (laskeasendisse) võtmiseks antakse käsklus „PALGE — **VÕTT!**“. Täitekäskluse järel:
    1. võte: tõsta relv parema käega püstloodis keha ette suudmega pealae kõrgusele või eesmise sihikuga nina kõrgusele, päästikukaitse suunatud ette, ja samal ajal haarata vasaku käega paremast käest altpoolt laesäärest;
    2. võte: võtta parema käega relva kabaeendist;
    3. võte: astudes parema jalaga pool sammu tagasi, tõsta relva parema käega kabaeendist üles ja toetades vasaku käega laesäärest, asetada relv mõlema käega paremasse õlga maapinna suhtes 45° nurga all ette üles.

317. Automaadi käelt palge (laskeasendisse) võtmiseks antakse käsklus „PALGE — **VÕTT!**“. Täitekäskluse järel:
    1. võte: võtta vasaku käega laesäärest;
    2. võte: tõmmata relva vasaku käega otse ettepoole maapinna suhtes 45° nurga alla;
    3. võte: astudes parema jalaga pool sammu tagasi, keerata parem käsi püstolkäepidemel laskesuunas, tõsta relv üles, hoides parema käega püstolkäepidemest ja toetades vasakuga laesäärest ning asetada mõlema käega õlga 45° nurga all ette üles.

318. Aupaukude laskmisel vaadatakse laskesuunas üle relva sihtimisseadmete (mitte läbi sihtimisseadmete), pea otse püstiasendis, ja jälgitakse relva täpset nurka ning suunda.

319. Relva vinnastamiseks antakse käsklus „RELV — **LAE!**“. Laadimise ajal hoitakse laskenurka. Eelkäskluse järel haarata ühe käega (parema või vasakuga olenevalt relva vinnastuskäepideme asukoha poolest) vinnastus-

hoovast, kuna teine käsi hoiab relva laskeasendis õlas. Täitekäskluse järel vinnastada kiirelt relv ning asetada käsi tagasi laskeasendi kohale, sõrm õrnalt päästikule.

320. Tulenevalt konkreetse tulirelva ehitusest ja töökindlusest paukpadrunite kasutamisel võidakse enne käskida relva laadimiseks kaba eemaldamine õlast, asetades näiteks kaenla alla vms. Tõrgete ennetamiseks tuleb meenutada, et tulirelvade vinnastamisel on lukumehhanismi käega tagasi ette-asendisse saatmine keelatud. Tõrke korral aupaukude laskmise võtteid ei katkestata.

321. Lasu sooritamiseks antakse käsklus „**TULD!**“, mille järel sooritada kiirelt lask. Relva uuesti laadimiseks antakse käsklus „RELV — **LAE!**“.

322. Pärast karabiinist aupaukude laskmist antakse käsklus „JALALE — **VÕTT!**“. Täitekäskluse järel:
    1. võte: lasta relv mõlema käega, umbes 45° nurka hoides, õlast alla kabaga paremale puusale-küljele;
    2. võte: võtta parema käega relva laesäärest vasakust käest kõrgemalt ja tuua vasak jalg parema kõrvale;
    3. võte: lasta relv parema käega alla parema jala kõrvale ja samal ajal lasta vasak käsi alla.

323. Pärast automaadist aupaukude laskmist antakse käsklus „KÄELE — **VÕTT!**“. Täitekäskluse järel:
    1. võte: lasta relv mõlema käega, umbes 45° nurka hoides, õlast alla kabaga paremale puusale-küljele;
    2. võte: keerata parem käsi püstolkäepidemel laskesuunast hoidesuunas ja tuua parem jalg vasaku kõrvale;
    3. võte: lükata relv laesäärest vasaku käega vastu paremat õlga püstiasendisse;
    4. võte: lasta vasak käsi alla.

Lisa 1

Rivi tingmärgid

Rivi tingmärke kasutatakse rivitegevusi selgitavatel skeemidel ühtse arusaama tagamiseks.

Märk	Tähendus	Märk	Tähendus
	Sõdur		Kompaniiveebel
	Sõidukijuht	A	Kompaniiülema abi
	Granaadiheitur		Kompaniiülem
	Kuulipildur		Pataljoniveebel
	Jaoülema abi, grupiülem, pooljaoülem	S	Pataljoni staabiülem
	Jaoülem		Pataljoniülem
	Rühmavanem		Lippur (ohvitser)
	Rühmaülem		Lipusaatur (ohvitser)

Märk	Tähendus
	Jagu (joonel)
1. JAGU 2. JAGU 3. JAGU 4. JAGU	Rühm (joonel)
2. RÜHM 1. RÜHM	Kompanii (joonel)
1. KOMPANII 1. KOMPANII STAAP	Pataljon (kompanii-kolonnide joonel)
	Sõiduk (suunaga vasakule)
	Joondumisjoon
	Liikumistee-kond

Lisa 2

Kaitseväe põhiliste rivikäskluste ingliskeelsed vasted

Rivikäskluste ingliskeelsed vasted on mõeldud rahvusvahelise koosseisuga rivilistel üritustel ühtse arusaama tagamiseks.

Arvestades briti päritolu rivitraditsiooni tegevuste märgatavaid erinevusi preisi omadest (mis on üldiselt kasutusel Ida-Euroopas) ja lisaks riikides kujunenud erisusi, ei toimu kõigi ingliskeelsete rivikäskluste täitmine samamoodi kui Eesti kaitseväes. Käskluste täitmise tulem on üldjuhul siiski sarnane.

Jrk-nr	Eesti keeles	Inglise keeles
1.	**VALVEL!**	**ATTENTION**!
2.	**VABALT!**	PARADE — **REST!** / STAND **AT — EASE!**
3.	JOONELE — **KOGU!**	IN LINE **FALL IN!**
4.	**JOONDU!**	DRESS RIGHT — **DRESS!**
5.	**KOHENDU!**	**REST!**
6.	PAREM (VASAK) — POOL!	RIGHT (LEFT) — **FACE!**
7.	ÜMBER — PÖÖR!	ABOUT — **FACE!**
8.	*KAKS* SAMMU VASAKULE (PAREMALE) — **MARSS!**	*TWO* STEPS TO THE RIGHT (LEFT) — **MARCH!**
9.	*KAKS* SAMMU EDASI (TAGASI) — **MARSS!**	*TWO* STEPS FORWARD (BACKWARD) — **MARCH!**
10.	PAREMALE (VASAKULE) — **VAAT!**	EYES — **RIGHT (LEFT)!**
11.	OTSE — **VAAT!**	EYES — **FRONT!**
12.	TAKTSAMMU — **MARSS!**	FORWARD — **MARCH!**
13.	PAIGAL — **MARSS!**	MARK TIME — **MARCH!**
14.	*RÜHM* — **SEIS!**	*PLATOON* — **HALT!**
15.	**RIVITULT!**	**DISMISSED!**